

Asse Beersel Dilbeek Drogenbos Grimbergen
Hoeilaart Kraainem Linkebeek Machelen Meise
Merchtem Overijse Sint-Genesius-Rode
Sint-Pieters-Leeuw Tervuren Vilvoorde Wemmel
Wezembeek-Oppem Zaventem

Vlaamse Rand

Een blik op de Vlaamse Rand 2015

Samenstelling

Departement Kanselarij en Bestuur
Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR)

Redactie

Josée Lemaître en Annelies Jacques

Verantwoordelijke uitgever

Josée Lemaître
Administrateur-generaal
Boudewijnlaan 30 bus 23
10000 Brussel

Depotnummer

D/2015/3241/242

Inhoudstafel

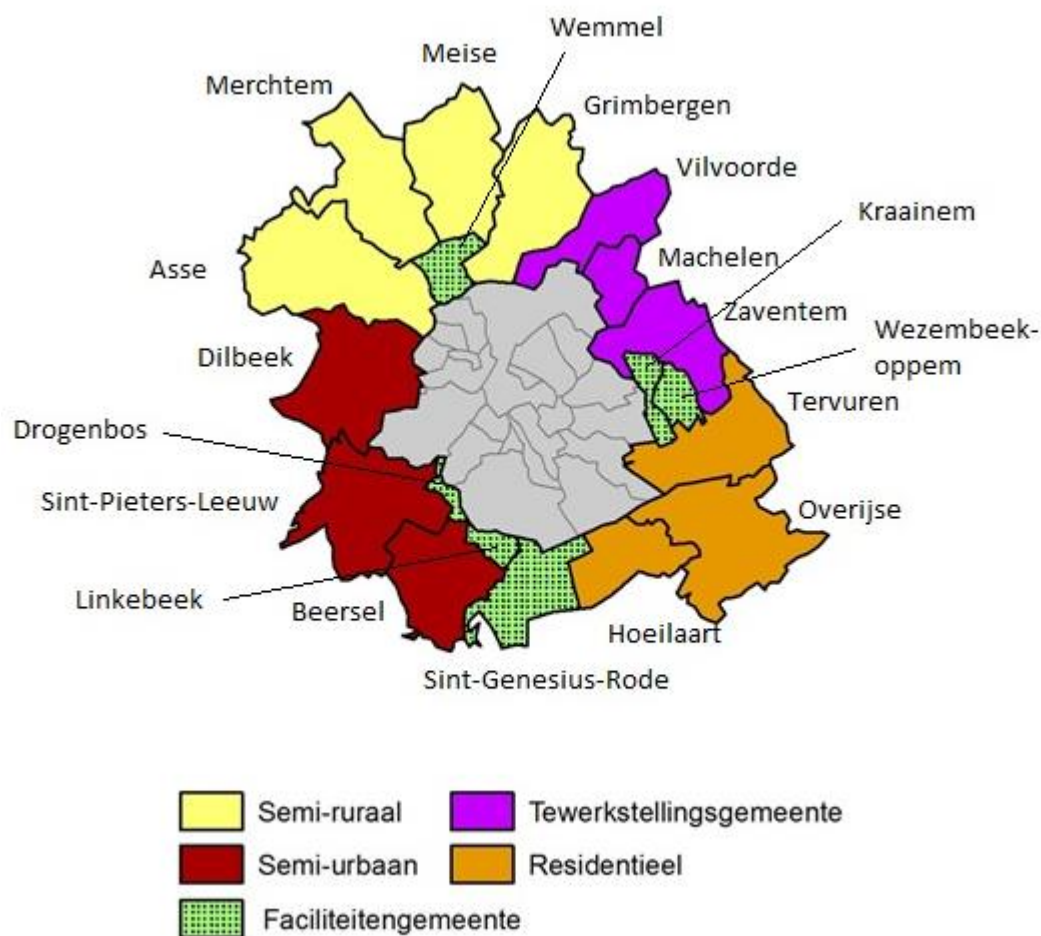
Situering.....	1
1. Demografie.....	3
2. Economie en arbeidsmarkt	9
3. Financiële situatie.....	13
4. Onderwijs.....	15
5. Cultuur en welzijn.....	17
6. Ruimtegebruik en wonen	22
7. Mobiliteit.....	25
8. Criminaliteit	25
9. Bestuurskracht.....	26
 BIJLAGE 1 Kerngetallen per gemeente	 28
 BIJLAGE 2 Kaarten	 32

Een blik op de Vlaamse Rand

Situering

De Vlaamse Rand wordt afgebakend als een groep van 19 gemeenten die grenzen aan het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (BHG) en al dan niet taalfaciliteiten genieten.

Kaart 1 De Vlaamse Rand met indeling van de gemeenten volgens vermelde (sub)groepen

De 6 gemeenten met taalfaciliteiten zijn Drogenbos, Kraainem, Linkebeek, Sint-Genesius-Rode, Wemmel en Wezembeek-Oppem (groene oppervlakken in kaart 1).

De 13 gemeenten zonder taalfaciliteiten zijn Asse, Beersel, Dilbeek, Grimbergen, Hoeilaart, Machelen, Meise, Merchtem, Overijse, Sint-Pieters-leeuw, Tervuren, Vilvoorde en Zaventem (aangeduid op kaart 1).

Bijna al die gemeenten liggen binnen het bestuurlijke arrondissement Halle-Vilvoorde; de enige uitzondering is Tervuren dat tot het bestuurlijke arrondissement Leuven behoort. Het hele gebied beslaat 3,6% van de oppervlakte van het Vlaamse Gewest.

De groep van gemeenten van de Vlaamse Rand kan ook onderverdeeld worden in subgroepen volgens hun socio-economisch profiel (Bourgeois, 2009; Lemaître, 2013)¹:

- tewerkstellingsgemeenten aan de noordoostelijke rand van het Hoofdstedelijke Gewest: Vilvoorde, Machelen, Zaventem en Drogenbos;
- residentiële gemeenten aan de zuidoostelijke rand: Tervuren, Overijse, Hoeilaart en Kraainem, Sint-Genesius-Rode en Linkebeek, alsook de facilitatengemeenten Wezembeek-Oppem en Wemmel ten noorden van het Hoofdstedelijke Gewest;
- semi-urbane gemeenten aan de zuidwestelijke rand: Beersel, Sint-Pieters-Leeuw, Dilbeek;
- semirurale gemeenten aan de noordwestelijke rand: Asse, Merchtem, Meise, Grimbergen.

De Studiedienst van de Vlaamse Regering publiceert samen met dit rapport de editie 2015 van het Cijferboek 'Vlaamse Rand'. Dit is een initiatief in samenwerking met het Documentatiecentrum Vlaamse Rand. De tijdreeksen geven een overzicht van de ontwikkelingen van de voorbije tien jaar.

Er komen in wat volgt verschillende thema's aan bod: demografie, economie en arbeidsmarkt, financiële situatie, onderwijs, cultuur en welzijn, mobiliteit, criminaliteit en ten slotte ook bestuurskracht van gemeenten.

¹ Bourgeois, G. (2009). Beleidsnota 2009-2014. Brussel: Vlaamse overheid.
Lemaître, J. (2013). Vlaamse Rand. Cijferboek 2013. Brussel: Studiedienst van de Vlaamse Regering & Vlaamse Rand, mei 2013.

1. Demografie

Ongeveer 6,5% van de inwoners van het Vlaamse Gewest woont in 2014 in de Vlaamse Rand, waarmee het **inwonersaantal** er in totaal op 417.246 inwoners komt. De meerderheid, 83% of 346.306 inwoners, woont in een gemeente zonder taalfaciliteiten. De overige 17% woont in een gemeente met taalfaciliteiten. Het aantal inwoners is de laatste 10 jaar geleidelijk toegenomen.

De **bevolkingsdichtheid** is in de Vlaamse Rand (868 inw/km²) hoger dan in het Vlaamse Gewest (474 inw/km²), maar beduidend lager dan in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (BHG) waar dichtheden boven 20.000 inwoners per km² worden genoteerd (o.a. Sint-Joost-Ten-Node en Sint-Gillis). De meest dichtbevolkte gemeenten zijn georiënteerd volgens een NO-ZW-gradiënt. Met meer dan 2.000 inwoners per km² is de bevolkingsdichtheid het grootste in Drogenbos, Kraainem en Wezembeek-Oppem, gevolgd door Vilvoorde en Wemmel (>1.750 inw/km²). De laagste bevolkingsdichtheden worden genoteerd ten noordwesten en zuidoosten van het BHG, in het bijzonder in Asse, Merchtem, Meise, Hoeilaart, Overijse en Tervuren (< 750 inw/km²).

In een periode van 10 jaar is de bevolking het sterkst gegroeid in de noordrand van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en de daarrond liggende gemeenten. In de noordelijke gemeenten van het BHG (o.a. Anderlecht, Koekelberg, ...) is de bevolking zelfs met meer dan 20% gegroeid ten opzichte van 2004. In de Vlaamse Rand liggen die percentages iets lager. De grootste **bevolkingsgroei** wordt genoteerd in Machelen (+17,8%) en Zaventem (+15,4%). Ook in Asse en Vilvoorde is de bevolking met meer dan 10% gegroeid. In de zuidrand van de Vlaamse Rand is de bevolkingsgroei het kleinste met een groei van minder dan 1% in Linkebeek en Sint-Genesius-Rode. In geen enkele gemeente is de bevolking gekrompen. De gemiddelde bevolkingstoename in de Vlaamse Rand (+7,7%) is iets groter dan in het Vlaamse Gewest (+6,6%) in dezelfde periode.

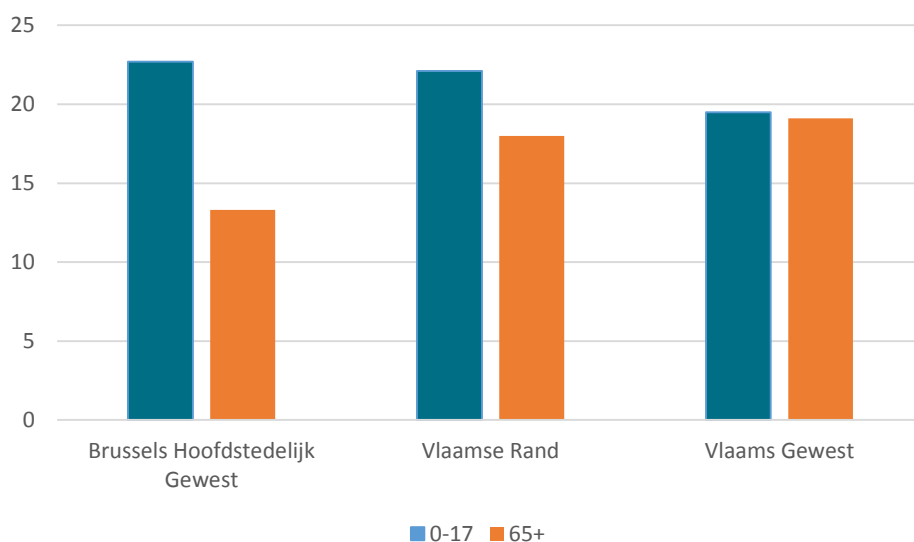
Voor de komende 10 jaar (2014 – 2024) wordt een verdere aangroei van de bevolking van de Vlaamse Rand verwacht van +6%, die uitsteekt boven die voor het Vlaamse Gewest (+4%). De verwachte bevolkingsgroei is groter in de groep van gemeenten zonder taalfaciliteiten (+7%) en kleiner in de groep met taalfaciliteiten (+3%).

In 2014 zijn er in de Vlaamse Rand 166.865 **private huishoudens** met een gemiddelde grootte van 2,5 personen (VG: 2,4 personen, BHG: 2,2 personen). Het aantal huishoudens is er in 10 jaar tijd minder sterk gestegen (+6,8%) dan in het Vlaamse Gewest (+9,1%) en in het BHG (+10,0%).

Als we kijken naar de **bevolkingsstructuur op basis van leeftijd** (zie figuur 1.1) zien we dat de Vlaamse Rand een jonger profiel heeft dan het Vlaamse Gewest en een iets ouder profiel dan het BHG. Het aandeel 0-17 jarigen is er met 22,1% vergelijkbaar met het BHG (22,7%) en groter dan in het Vlaamse Gewest (19,5%). In Machelen en Vilvoorde is zelfs een kwart van de inwoners jonger

dan 18 jaar! De noordelijke gemeenten Meise en Merchtem kennen het kleinste aandeel 0-17 jarigen (<20%). Het aandeel 65-plussers is in de Vlaamse Rand met 18,0% duidelijk groter dan in het BHG (13,3%) en kleiner dan in het Vlaamse Gewest (19,1%). Tussen de gemeenten onderling zijn er geen al te grote verschillen. Dilbeek kent het grootste aandeel 65-plussers (20,7%) en Vilvoorde het laagste (15,1%). Deze leeftijdsstructuur weerspiegelt zich in een aantal ratio's. De **groene druk** (0-17 jaar/18-64 jaar) in de Vlaamse Rand is hoger dan in het Vlaamse gewest en het BHG. De aanwezigheid van jongeren ten opzichte van de actieve bevolkingsgroep is vooral hoog (>50%) in Sint-Genesius-Rode, Machelen, Tervuren en Vilvoorde. De **grijze druk** (65+/18-64 jaar) is in de Vlaamse Rand (45,6%) iets kleiner dan in het Vlaamse Gewest (47,1%) maar beduidend groter dan in het BHG (30,8%). De vergrijzing speelt vooral (>=50%) in Dilbeek, Overijse en Wemmel.

Figuur 1.1 Aandeel jongeren en ouderen in de bevolking, in 2014, in %

Bron: ADS, bewerking: SVR.

In 2014 telt de Vlaamse Rand 58.812 inwoners met een niet-Belgische **nationaliteit**. Zij vormen hiermee ongeveer 14% van het totaal aantal inwoners. Dit aandeel is groter dan in het Vlaamse Gewest (7,5%), maar nog altijd een pak lager dan in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (33,1%). In de oostelijke gemeenten Zaventem, Tervuren, Wezembeek-Oppeem en Kraainem woont het grootste aandeel inwoners met een niet-Belgische nationaliteit met aandelen hoger dan 20%. In Kraainem loopt dit zelfs op tot 30%. De aandelen liggen het laagste in de noordelijke gemeenten Grimbergen, Meise en Merchtem (<10%).

Als we kijken naar **herkomst** liggen de aandelen nog hoger. 135.492 inwoners oftewel 32,6% van de inwoners van de Vlaamse Rand heeft een buitenlandse herkomst (VG: 18,4%). Er woont een iets groter aandeel mannen van buitenlandse herkomst in de Vlaamse Rand dan vrouwen. Ook hier zien we hogere cijfers in de oostrand van het BHG in de gemeenten Kraainem, Machelen, Vilvoorde en Zaventem (>40%), maar ook in het zuidwestelijk gelegen Drogenbos. Er wonen relatief minder

personen van buitenlandse herkomst in de noordelijke gemeenten Meise en Merchtem, maar ook in Asse en Dilbeek. Meer dan de helft van de 0-17 jarigen uit de Vlaamse Rand is van buitenlandse herkomst. Het aandeel inwoners tussen 18-64 jaar van buitenlandse herkomst is lager met 32,8% en het aandeel inwoners ouder dan 65 jaar met een buitenlandse herkomst is nog lager met 9,5%. Dit geeft aan dat de verkleuring van de bevolking in de Vlaamse Rand zich in de toekomst zal doorzetten.

In 2014 zijn er 2.534 **meerderjarige nieuwkomers** in de Vlaamse Rand komen wonen. Het Vlaamse inburgeringsbeleid is bedoeld voor vreemdelingen van achttien jaar en ouder die zich langdurig in Vlaanderen of Brussel komen vestigen. Ook Belgen die niet in België geboren zijn en van wie minstens een van de ouders niet in België geboren is, behoren tot de doelgroep van het inburgeringsbeleid. Het inburgeringsbeleid richt zich daarmee op inwijkelingen die zicht hebben op een langdurig of definitief verblijf in België en die in het Vlaamse of het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest wonen. Voor nieuwkomers in het Vlaamse Gewest is inburgering verplicht gesteld, voor nieuwkomers in het BHG is dat facultatief. Wie inburgeringsplichtig is, moet aan de volgende twee voorwaarden voldoen: (1) zich bij het onthaalbureau aanmelden binnen een termijn van maximaal drie maanden vanaf het moment waarop zijn inburgeringsplicht is ontstaan en (2) met regelmaat deelnemen aan het vormingsprogramma (aanwezig zijn op minstens 80% van elk onderdeel). In totaal hebben 506 inburgeraars uit de Vlaamse Rand in 2014 een inburgeringsattest behaald, dat is een toename ten opzichte van 2012 en 2013.

De **interne migratie** (of de binnenlandse verhuisbewegingen) zorgde in 2013 voor een toename van de bevolking in de Vlaamse Rand met 1.564 personen of gemiddeld +3,8 personen per 1.000 inwoners. In bijna elke gemeente van de Vlaamse Rand is de interne migratie positief, behalve in de faciliteitengemeenten Linkebeek, Sint-Genesius-Rode, Wemmel en Wezembeek-Oppem. Het interne migratiesaldo schommelt er tussen -2 en -1 personen per 1.000 inwoners. In het BHG is de interne migratie overwegend negatief met gemiddeld -10,8 personen per 1.000 inwoners.

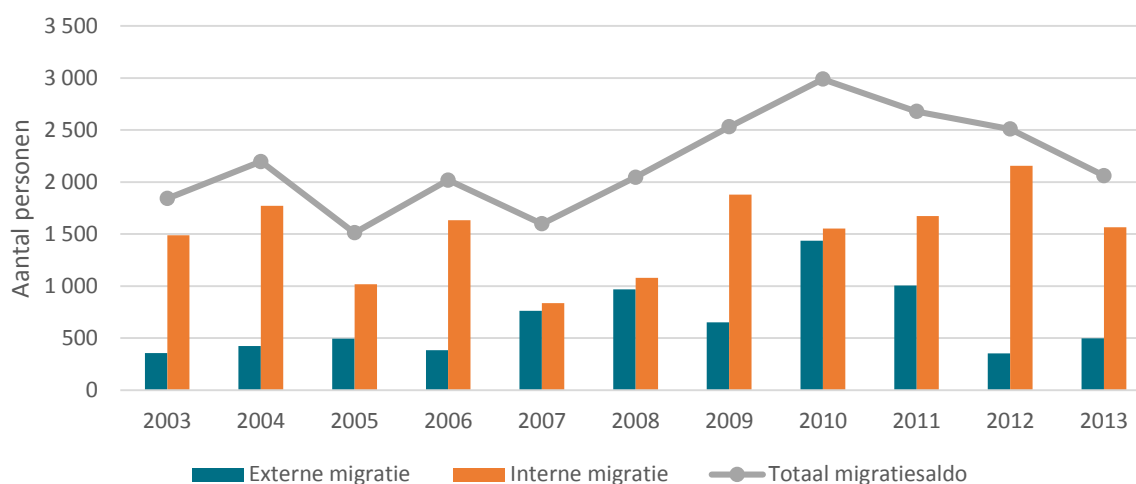
De **externe migratie** (of de internationale verhuisbewegingen) is in 2013 eveneens positief, maar minder groot dan de interne migratie, met 497 personen of gemiddeld +1,2 personen per 1.000 inwoners. Enkel in Kraainem, Wezembeek-Oppem, Hoeilaart en Overijse is de externe migratie negatief met aandelen tussen -2 en -10 personen per 1.000 inwoners. In het BHG is de externe migratie een pak groter met een gemiddelde van +10,3 personen per 1.000 inwoners.

Het totale **migratiesaldo**, dat bestaat uit de som van de interne migratie en de externe migratie, bedraagt in 2013 in de Vlaamse Rand 2.061 of +5,1 personen per 1.000 inwoners. Machelen kent met +16,1 personen per 1.000 inwoners het grootste positieve migratiesaldo, gevolgd door Zaventem (+9,2). In Wezembeek-Oppem, Overijse, Linkebeek en Kraainem is het totale migratiesaldo licht

negatief. In het BHG is de interne migratie sterk negatief en de externe migratie sterk positief waardoor het totale migratiesaldo rond nul schommelt met gemiddeld -0,5 personen per 1.000 inwoners.

Het migratiesaldo is in de Vlaamse Rand tussen 2007-2010 sterk toegenomen en neemt sinds 2010 geleidelijk af (figuur 1.2). De recente daling is voornamelijk het resultaat van een daling van de externe migratie.

Figuur 1.2 Migratiesaldo in de Vlaamse Rand, 2003-2013, in aantal personen

Bron: ADS, bewerking SVR.

De **nabijheid van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest** speelt een belangrijke rol in het migratieverhaal. Iets meer dan de helft van de interne migratie (binnenlandse migratie) naar de Vlaamse Rand is afkomstig vanuit het BHG (zie tabel 1.1). De migratie vanuit het BHG naar de gemeenten met faciliteiten (62,2%) is beduidend hoger dan naar de gemeenten zonder faciliteiten (48,8%). Ook in de provincies Vlaams- en Waals-Brabant is een kwart van de interne migratie afkomstig uit de hoofdstad. Er is tegelijk een omgekeerde migratiestroom, van de Vlaamse Rand naar het BHG, die iets kleiner is. In 2014 zijn ongeveer 3 op de 10 inwoners die vanuit de Vlaamse Rand naar een andere Belgische gemeente zijn verhuisd in het BHG (7.074) gaan wonen (interne immigranten). Ook hier liggen de aandelen in de faciliteitengemeenten (41,5%) hoger. In 10 jaar tijd traden er geen al te grote veranderingen in de interne migratiepatronen op, de interne migratie naar de Vlaamse Rand is iets toegenomen.

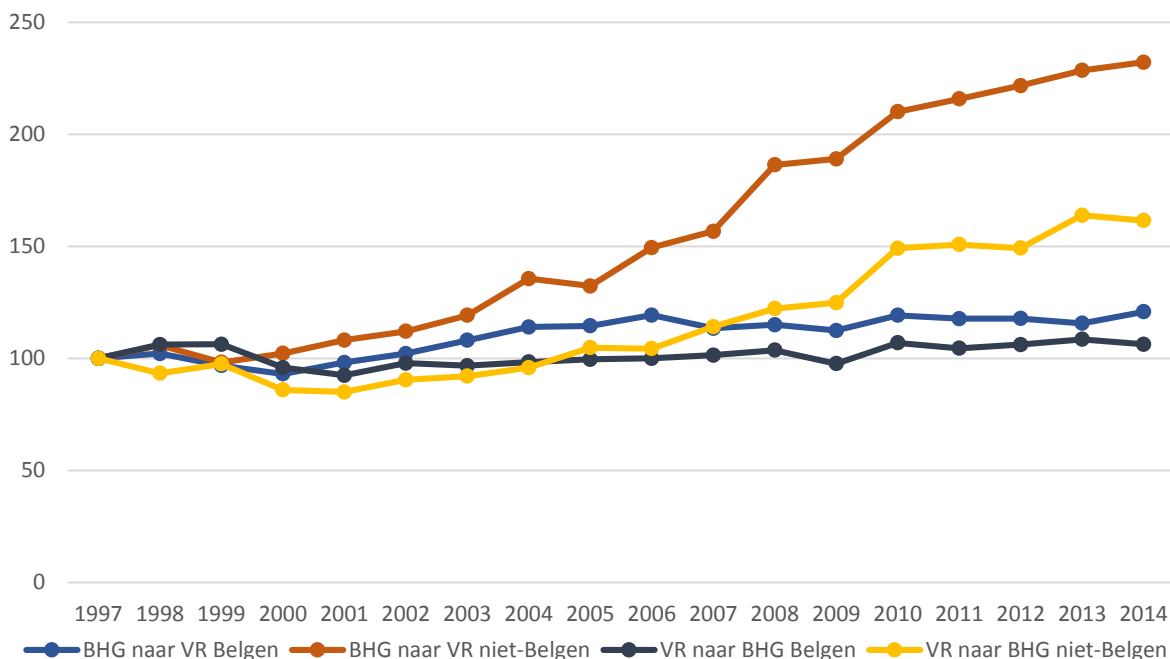
Tabel 1.1 Interne migratiebewegingen van en naar het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, in 2004 en 2014, in aantal en %

	Uit BHG, naar...				Naar BHG, vanuit ...			
	2004		2014		2004		2014	
	Aantal	% van de interne inwijking	Aantal	% van de interne inwijking	Aantal	% van de interne uitwijking	Aantal	% van de interne uitwijking
Vlaams Gewest	18 222	7,8	21 425	7,3	10 893	4,8	12 803	4,5
Waals Gewest	15 170	8,8	15 370	7,5	10 461	6,3	10 572	5,3
Vlaams-Brabant	13 743	26,8	16 393	26,7	7 443	15,5	8 869	15,4
Waals-Brabant	6 738	29,0	6 641	24,6	3 987	19,0	3 790	15,3
Vlaamse Rand	11 087	50,4	13 271	51,4	5 934	29,3	7 074	29,5
<i>Niet-faciliteitengemeenten</i>	8 546	47,7	10 236	48,8	4 313	26,5	5 195	26,7
<i>Faciliteitengemeenten</i>	2 541	61,9	3 035	62,2	1 621	40,6	1 879	41,5

Bron: ADS, bewerking SVR.

7 op de 10 inwoners die in 2014 vanuit het BHG naar de Vlaamse Rand zijn verhuisd, hebben een **Belgische nationaliteit**. In 2004 waren dit nog 8 op de 10 interne immigranten. Deze daling is niet te wijten aan een kleinere instroom van Belgen, maar wel aan een sterke groei van de instroom van niet-Belgen vanuit het BHG naar de Vlaamse Rand (zie figuur 1.3). In de omgekeerde richting zien we dezelfde trend. In 2004 had nog 82% van de inwoners die vanuit de Vlaamse Rand naar het BHG verhuisden de Belgische nationaliteit, in 2014 is dit 74%. Ook dit is toe te schrijven aan een grotere mobiliteit van de niet-Belgen. Per saldo neemt hiermee de aanwezigheid van niet-Belgen toe in de Vlaamse Rand.

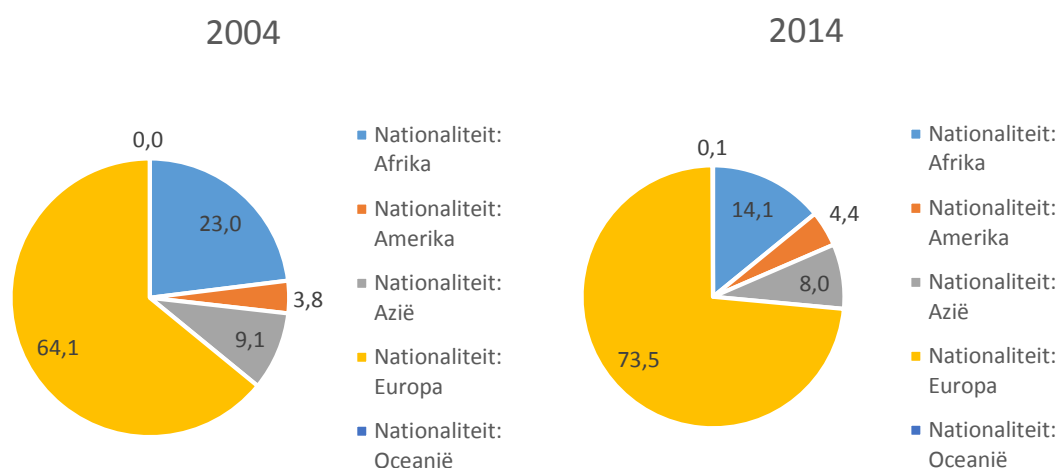
Figuur 1.3 Interne migratiebewegingen van en naar het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, index 1997 = 100, naar nationaliteit

Bron: ADS, bewerking SVR.

Onder de migranten met een **niet-Belgische nationaliteit** heeft in 2014 de meerderheid een Europese nationaliteit, gevolgd door een Afrikaanse en een Aziatische (zie figuur 1.4). Ten opzichte van 2004 is het aandeel Europese migranten met bijna 10 procentpunten toegenomen. Het aandeel Afrikaanse migranten is sterk gedaald.

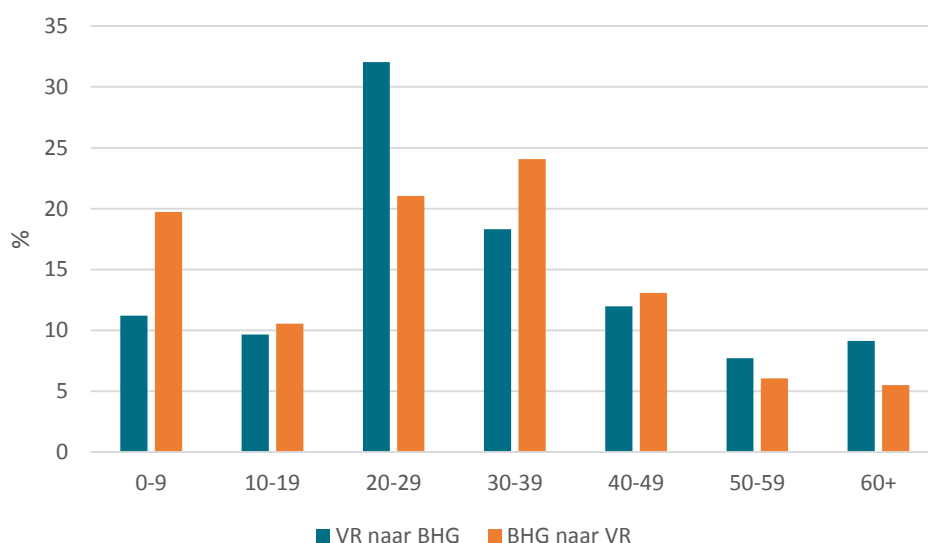
Figuur 1.4 Nationaliteit van de migranten vanuit het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest naar de Vlaamse Rand, in 2004 en 2014, in %

Bron: ADS, bewerking: SVR.

In absolute cijfers zijn de verhuisbewegingen vanuit het BHG naar de Vlaamse Rand groter dan in de omgekeerde richting en dit voor zo goed als elke **leeftijdsgroep**. Uit figuur 1.5 blijkt dat voornamelijk de '**jonge gezinnen**', die gedefinieerd worden als de som van de 0-9 jarigen en de 30-39 jarigen, de stad verlaten voor de Vlaamse Rand. Omgekeerd zien we dat vooral **jongvolwassenen** (20-29 jarigen) de Vlaamse Rand verlaten om zich in het BHG te installeren. Op 10 jaar tijd zijn er geen al te grote veranderingen, enkel het aandeel jongvolwassenen die zich in het BHG vestigen, is gestegen.

Figuur 1.5 Interne migratiebewegingen naar het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (BHG) en de Vlaamse Rand (VR) naar leeftijd, in 2014, in %

Bron: ADS, bewerking SVR.

2. Economie en arbeidsmarkt

Ondernemingen

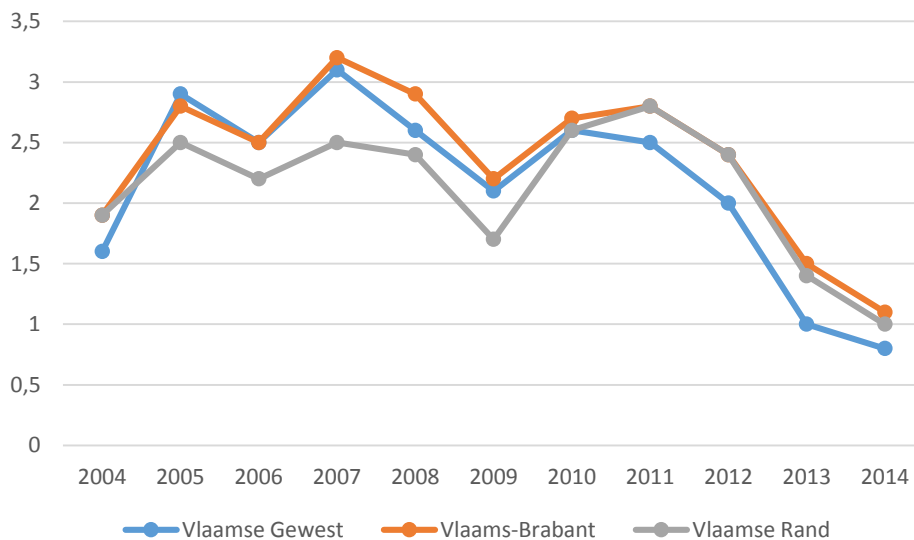
In 2014 waren in de Vlaamse Rand 28.954 ondernemingen gevestigd.

Per 100 bestaande bedrijven kwamen er 6,7 bij in 2014. De **oprichtingsratio** kende een dip in 2009. Nadien trad er een versnelling op in de oprichtingen maar het niveau van vóór de crisis is nog niet opnieuw bereikt (7,4% in 2004). De ontwikkelingsdynamiek is in de Vlaamse Rand sterker dan in het Vlaamse Gewest en de provincie Vlaams-Brabant. We stellen een hoge oprichtingsratio vast aan de oostkant met de gemeenten Wezembeek-Oppeem (10,5%), Kraainem (9,4%) en Tervuren (8,3%) en verder ook in Dilbeek (7,8%) en Merchtem (8,1%). Deze gemeenten sluiten aan bij gemeenten waar eerder al een concentratie van bedrijven plaatsvond.

De **uittreedingsratio** (verdwenen ondernemingen/actieve ondernemingen) ligt lager dan de oprichtingsratio. Het aandeel verdwenen ondernemingen ligt in dezelfde grootteorde als in het Vlaamse Gewest en de provincie.

Per 100 actieve ondernemingen kwam er in 2014 in de Vlaamse Rand gemiddeld 1 onderneming bij. We stellen een dalende trend vast inzake de **netto-aangroei** (zie figuur 2.1). In betere tijden zoals 2007-2008 kwamen er jaarlijks netto nog 2,5 ondernemingen per 100 actieve ondernemingen bij. Deze dalende trend vinden we ook terug in het Vlaamse Gewest en in de provincie. De netto-groei in de Vlaamse Rand sluit dus aan bij de dynamiek in Vlaanderen.

Figuur 2.1 Netto-groeiratio van ondernemingen, 2004-2014, in %

Bron: VKBO-bewerking CORVE, bewerking SVR.

Binnen de Vlaamse Rand treden verschillen op. Zo is de netto-groei in bepaalde gemeenten licht negatief, onder andere in Grimbergen, Machelen en Vilvoorde. Daarnaast ontstaat er een nieuwe groeidynamiek (>2%) in de aanpalende gemeenten zoals Kraainem (3,4%), Tervuren (2,9%) en in Meise en Merchtem (3,6%).

Arbeidsmarkt

In 2013 woonden er volgens het steunpunt Werk, Sociale Economie in totaal 166.702 **werkenden (20-64 jaar)** in de Vlaamse Rand. In hetzelfde jaar waren er 12.153 **niet-werkende werkzoekenden** (NWWZ) tussen 20 en 64 jaar. Het aantal werkenden stijgt jaar op jaar licht, zo ook het aantal werkzoekenden.

Het grootste aantal werkenden (boven 10.000) woont in Dilbeek, Asse, Grimbergen, Vilvoorde, Zaventem en in Sint-Pieters-Leeuw.

Volgens de VDAB zijn er tussen de werkzoekenden in de Vlaamse Rand in 2015 relatief niet zoveel veel **laag- en middengeschoolden** (respectievelijk 37% en 39%) in vergelijking met het Vlaamse Gewest (resp. 47% en 37%). We vinden voornamelijk laaggeschoolde werkzoekenden in Asse, Dilbeek, Grimbergen, Zaventem, Sint-Pieters-Leeuw en vooral in Vilvoorde.

Als we naar de **nationaliteit van de werkzoekenden** kijken, stellen we vast dat 89% afkomstig is van een EU-28-land in (juni) 2015. In het Vlaamse Gewest ligt dit aandeel even hoog. Het aandeel met een EU-28 nationaliteit lag in 2007 veel hoger (92%). Het aandeel werkzoekenden met een niet-EU-28-nationaliteit is sindsdien dus vergroot. In het Vlaamse Gewest lag het aandeel met een EU-28-nationaliteit in 2007 ook hoger (91%) dan in 2015. We vinden NWWZ met een niet-EU-28-nationaliteit vooral in Asse, Dilbeek, Grimbergen, Vilvoorde, Zaventem en Sint-Pieters-Leeuw.

Aangezien de taal een hinder kan zijn om toegang te vinden tot de arbeidsmarkt, kijken we naar de **talenkennis** van de werkzoekenden (zie figuur 2.2). In (december) 2014 gaf de VDAB aan dat 10,7% van de NWWZ in de Vlaamse Rand geen Nederlands kende. Meer dan de helft (55,6%) sprak goed tot zeer goed Nederlands, 33,6% slechts in beperkte mate. Deze verhoudingen liggen totaal anders in het Vlaamse Gewest. Daar kent 85,1% van de werkzoekenden de Nederlandse taal goed tot zeer goed. Slechts 2,6% spreekt geen Nederlands en 12,2% kent de taal in beperkte mate.

Figuur 2.2 Kennis van Nederlands bij NWWZ, december 2014, in %

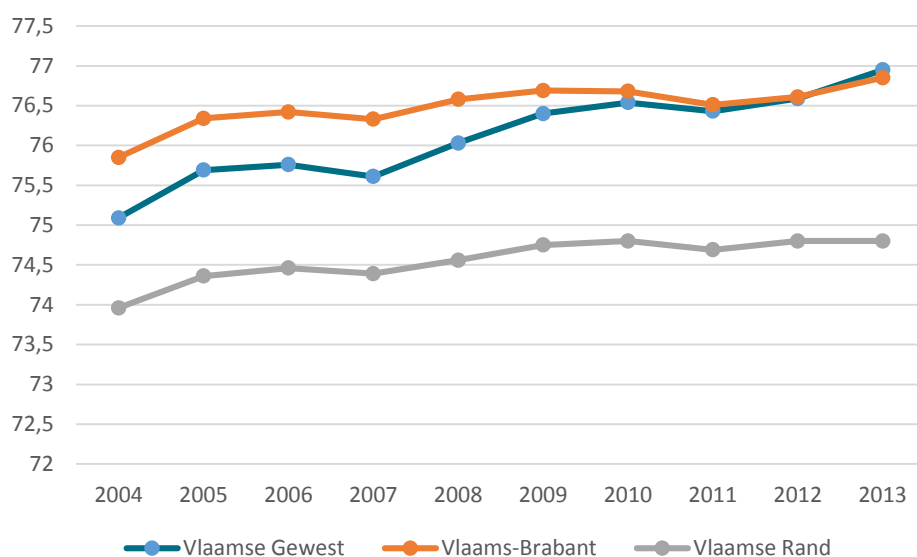

Bron: VDAB, bewerking SVR.

Hierna volgen enkele ratio's waarbij het volume van werkenden en werkzoekenden worden gerelateerd aan de bevolking op arbeidsleeftijd (in casu tussen 20 en 64 jaar).

De Vlaamse Rand kent een **activiteitsgraad** van 74,8% ((werkenden + werkzoekenden)/bevolking 20-64 jaar) in 2013 (zie figuur 2.3). Deze indicator stagneert sinds 2009. Hij ligt lager dan het gemiddelde voor het Vlaamse Gewest (76,9%) en de provincie Vlaams-Brabant (76,8%). Dit was in het verleden ook al zo.

Figuur 2.3 Activiteitsgraad (werkenden en werkzoekenden/bevolking tussen 20-64 jaar), 2004–2013, in %

Bron: Steunpunt WSE, bewerking SVR.

Er zijn heel wat verschillen vast te stellen tussen de gemeenten. Er is een hoge activiteitsgraad (boven Vlaamse gemiddelde) in het noorden en westen (Wemmel, Asse, Dilbeek, Meise, Grimbergen, Merchtem) en in de bestaande economische polen (Vilvoorde, Machelen, Sint-Pieters-Leeuw).

Als we kijken naar de verhouding van de werkenden ten opzichte van de bevolking op arbeidsleeftijd (20-64 jaar), stellen we vast dat de **werkzaamheidsgraad** in de Vlaamse Rand slechts 69,7% bedraagt (Europees streefcijfer is 75%, Vlaams streefcijfer is minstens 76% tegen 2020). Deze indicator vertoont bovendien een licht dalende trend sinds 2009. De werkzaamheidsgraad in de Vlaamse Rand ligt dus lager dan deze van het Vlaamse Gewest en van de provincie Vlaams-Brabant.

Niet alle werkenden vinden een job in eigen gemeente. In de Vlaamse Rand pendelen circa 120.000 mensen dagelijks naar een andere werkplaats. Dit aantal stagneert sinds 2010. Het grootste aantal **uitgaande pendelaars** vinden we in Dilbeek, Asse, Vilvoorde, Grimbergen en Sint-Pieters-Leeuw. Dit zijn stuk voor stuk gemeenten waar nochtans redelijk wat ondernemingen actief zijn. Hier treedt dus een mismatch op tussen het beschikbare werknemerspotentieel en het aanbod aan gepaste jobs. We stellen vast dat er heel wat werknemers van buiten de gemeente komen werken in Asse, Machelen, Vilvoorde en vooral in Zaventem met zijn luchthavenactiviteiten. Er zijn meer **inkomende pendelaars** in de Vlaamse Rand (145.708) dan uitgaande pendelaars (119.951) in 2012 wat erop wijst dat dit gebied toch een (zij het bescheiden) economische aantrekkingskracht heeft ondanks de nabijheid van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

Voor de pendel is de nabijheid van een station belangrijk. De NMBS telde in 2012 op een weekdag meer dan 1.000 **instappende reizigers** in Vilvoorde (5.460), Zaventem (1.321), Sint-Pieters-Leeuw (1.484), Asse (1.182) en in Dilbeek (1.000). We moeten wel rekening houden met het feit dat niet alle gemeenten een station hebben.

In 2013 bedroeg de **werkloosheidsgraad** (NWWZ/beroepsbevolking tussen 20 en 64 jaar) gemiddeld 6,8% in de Vlaamse Rand. Dit is lager dan het gemiddelde van het Vlaamse Gewest (7,2%) maar iets hoger dan het gemiddelde voor de provincie Vlaams-Brabant (5,8%). De werkloosheidsgraad stijgt licht sinds 2008. Deze trend is ook in Vlaanderen waarneembaar. We stellen een hoge werkloosheidsgraad (>7,5%) vast in Wemmel en op de noordoost-zuidwest as met de gemeenten Vilvoorde, Machelen, Zaventem en Drogenbos.

3. Financiële situatie

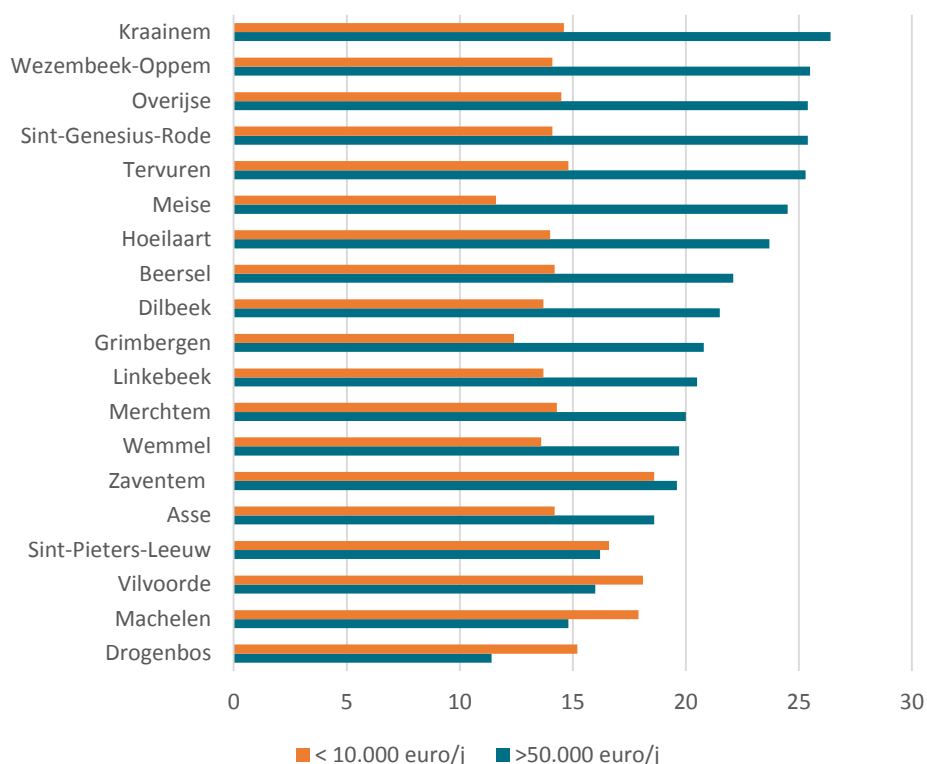
De Vlaamse Rand is een welvarende regio, zo leiden we af uit het **gemiddeld inkomen per inwoner**. Een inwoner van de Vlaamse Rand verdiende in 2012 gemiddeld 19.378 euro per jaar. Dit is aanzienlijk hoger dan het Vlaamse gemiddelde (17.765 euro) en ligt dicht bij het gemiddelde voor de inwoners van de provincie Vlaams-Brabant (19.639 euro). Er is een duidelijke positieve trend: tien jaar eerder verdiende men in de Vlaamse Rand gemiddeld 14.800 euro.

Er bestaan grote verschillen tussen de gemeenten. Het hoogste inkomensniveau (> 20.000 euro per jaar) vinden we aan de zuidkant (Linkebeek, Beersel en Sint-Genesius-Rode), aan de noordkant (Wemmel, Meise en Grimbergen), aan de oostkant (Wezembeek-Oppeem en Tervuren), in de druivenstreek in Hoeilaart, Overijse en in Dilbeek. Dit staat in schril contrast met het lage inkomensniveau (<17.000 euro per jaar) in Drogenbos, Machelen en Vilvoorde.

Het **inkomen per aangifte** (huishoudensniveau) ligt hoger. In de Vlaamse Rand beschikte een huishouden in 2012 gemiddeld over 36.574 euro op jaarbasis. Het Vlaamse gemiddelde bedraagt 31.593 euro. De lage inkomens per aangifte volgen een noordoost-zuidwest gradiënt. Ook Asse scoort laag.

Er bestaan niet alleen verschillen inzake het inkomensniveau tussen gemeenten. Binnen elke gemeente kan de spreiding tussen het **aandeel 'rijke' (>50.000 euro/j) en 'arme' (<10.000 euro/j) huishoudens** ook groot zijn (zie figuur 3.1).

Figuur 3.1 Aandeel aangiften >50.000 euro/jaar en <10.000 euro/jaar, in 2012, in %

Bron: FOD Economie, bewerking SVR.

In de meeste gemeenten, met uitzondering van Drogenbos, Machelen, Vilvoorde en Sint-Pieters-leeuw, is het aandeel aangiften hoger dan 50.000 euro per jaar groter dan het aandeel van aangiften van kleiner dan 10.000 euro per jaar.

De spreiding tussen zeer lage en zeer hoge inkomens op huishoudensniveau is zeer groot (>10 ppt) in Tervuren, Overijse, Hoeilaart en in Meise. De spreiding is evenwichtiger (<5 ppt) in Drogenbos, Sint-Pieters-Leeuw, Machelen, Vilvoorde, Zaventem, Linkebeek en in Asse.

Gemeenten met het hoogste aandeel zeer lage inkomens op huishoudensniveau (>15%) zijn Drogenbos, Kraainem, Linkebeek, Sint-Genesius-Rode en Wezembeek-Oppeem. Het gemiddelde voor de Vlaamse Rand is 14,3% wat aanzienlijk hoger is dan het gemiddelde voor het Vlaamse Gewest (12,8%). We stellen globaal gezien een dalende trend vast in alle gemeenten.

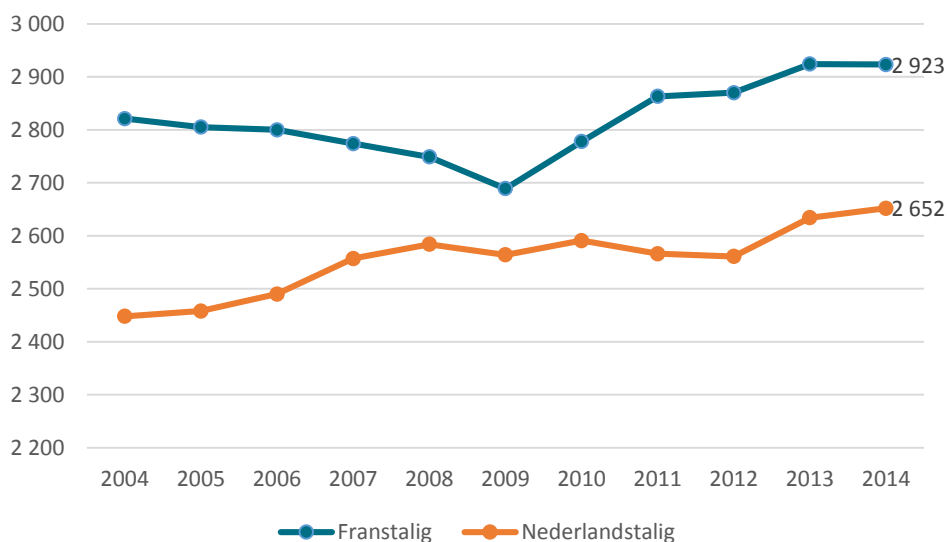
De gegevens op basis van belastingaangiften stroken niet helemaal met het beeld dat we krijgen op basis van de **leeflonen** die de OCMW's toekennen. Er wonen relatief veel leefloners (>7%) in Sint-Genesius-Rode, Asse, Machelen en Merchtem. Het gemiddelde voor de Vlaamse Rand bedroeg 6,1% in 2013. Dit is lager dan het Vlaamse gemiddelde (7,5%). Het aandeel leefloners daalt globaal maar er kan jaarlijkse variatie optreden.

4. Onderwijs

De cijfers over onderwijs handelen over de leerlingen die in de Vlaamse Rand wonen.

Kleuter- en lager onderwijs vormen samen het **basisonderwijs** in Vlaanderen. In de faciliteitengemeenten geldt een specifieke regeling voor het basisonderwijs. Inwoners die het Frans als moedertaal hebben, kunnen hun kinderen naar een Franstalige basisschool in hun gemeente of een andere faciliteitengemeente sturen. In 2014 volgden 2.923 leerlingen uit de Vlaamse Rand les in het Franstalig onderwijs en 2.652 leerlingen in het Nederlandstalig onderwijs (zie figuur 4.1). Tot 2009 nam het aantal leerlingen in het Franstalig onderwijs af, maar sindsdien neemt het toe. Het aantal leerlingen in het Nederlandstalig onderwijs is sinds 2004 in de faciliteitengemeenten in grote lijnen toegenomen.

Figuur 4.1: Aantal leerlingen in Franstalig en Nederlandstalig basisonderwijs in de faciliteitengemeenten, naar woonplaats, 2004-2014, in aantal

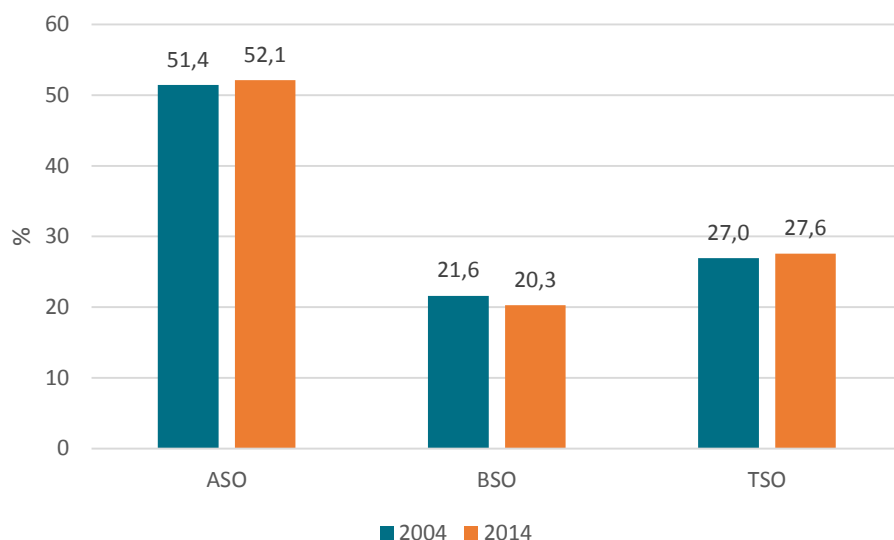
Bron: Departement Onderwijs, bewerking: SVR.

Buiten de faciliteitengemeenten is het basisonderwijs eveneens gegroeid. 34.646 leerlingen uit de Vlaamse Rand volgen in 2014 basisonderwijs, waarvan 13.397 kleuteronderwijs en 21.249 lager onderwijs.

62,4% van de leerlingen die in 2013 lager onderwijs volgt in de Vlaamse Rand spreekt Nederlands als **thuis taal**. In het gewoon secundair onderwijs ligt dit hoger, rond 74,6%. In de faciliteitengemeenten liggen de aandelen een stuk lager dan in de gemeenten zonder taalfaciliteiten.

De meerderheid van de scholieren uit de Vlaamse Rand volgt ASO (6.662), gevolgd door het TSO (3.525) en BSO (2.590). Het aandeel leerlingen in het ASO en TSO is sinds 2004 licht toegenomen, het aandeel leerlingen in het BSO is afgenomen (zie figuur 4.2).

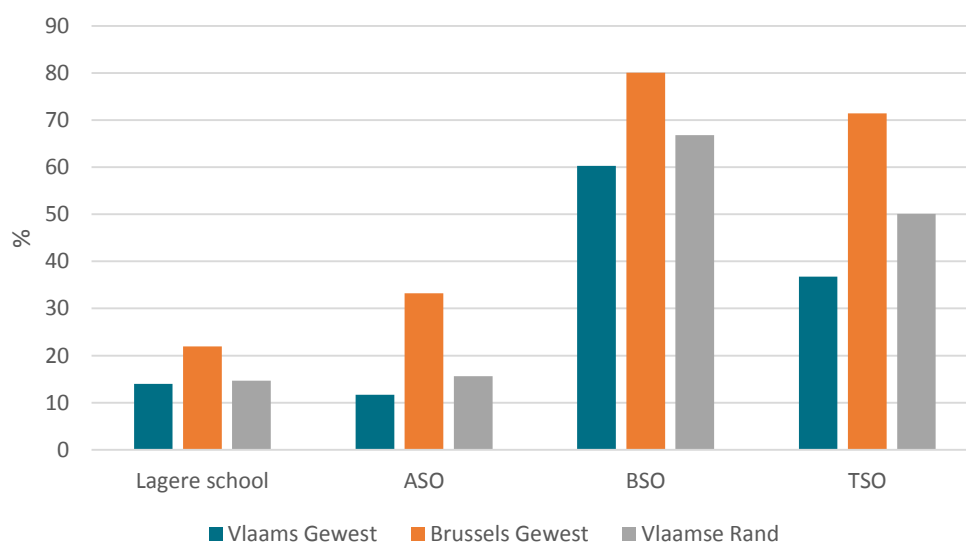
Figuur 4.2 Aandeel leerlingen verdeeld over ASO, BSO en TSO, in %

Bron: Departement Onderwijs, bewerkingen: SVR.

Het aandeel leerlingen met **schoolse vertraging** is in 2014 het grootst in het BSO (66,8%) en het TSO (50,1%), gevolgd door het ASO (15,6%) en de lagere school (14,7%) (zie figuur 4.3). De vertraging in het BSO en TSO is de afgelopen 10 jaar licht toegenomen. De cijfers liggen in de Vlaamse Rand hoger dan in het Vlaamse Gewest maar beduidend lager dan in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

Figuur 4.3 Schoolse vertraging in de lagere school, het ASO, BSO en TSO, naar woonplaats, in 2014, in %

Bron: Departement Onderwijs, bewerking SVR.

In 2014 schreven 6.862 cursisten zich in voor een cursus **Nederlands tweede taal** en 362 voor **Alfabetisering Nederlands tweede taal**.

5. Cultuur en welzijn

Cultuur en vrije tijd

Volgens de UiTdatabank zouden er in 2014 gemiddeld 86 **activiteiten in de vrijetijdsfeer per 10.000 inwoners** hebben plaats gevonden in de Vlaamse Rand. Dit is opmerkelijk minder dan gemiddeld in Vlaanderen (147) en in de provincie Vlaams-Brabant (128). Er zijn grote verschillen tussen de gemeenten. Er is heel wat activiteit (>100) geregistreerd in Beersel, Meise, Drogenbos, Dilbeek en Overijse. De lagere cijfers voor Kraainem, Linkebeek, Sint-Genesius-Rode en Wezembeek-Oppem kunnen te maken hebben met de mindere bekendheid van de UiTdatabank bij de Franstalige verenigingen.

Het aandeel **leners van boeken in de Nederlandstalige openbare bibliotheken** ligt laag in de Vlaamse Rand (17%) in vergelijking met het gemiddelde voor het Vlaamse Gewest (23%) en de provincie Vlaams-Brabant (20,3%). Dit kan verklaard worden door het feit dat niet alle gemeenten in de Vlaamse Rand een erkende bibliotheek hebben. In Drogenbos en Kraainem hebben de cultuurraden in 2008 een Nederlandstalig privaatrechtelijke bibliotheek opgericht. De bibbus van Drogenbos is ondertussen afgeschaft, Wezembeek-Oppem had in 2013 een niet erkende bib en komt dus niet voor in deze statistieken. Linkebeek heeft ondertussen (eind 2014) een erkenning gekregen.

Maar deze zijn niet erkend door de Vlaamse overheid en komen aldus niet in deze statistieken voor. Deze cijfers zeggen natuurlijk niet alles over het leesgedrag. Er zijn andere en steeds meer kanalen en mogelijkheden om boeken te lezen.

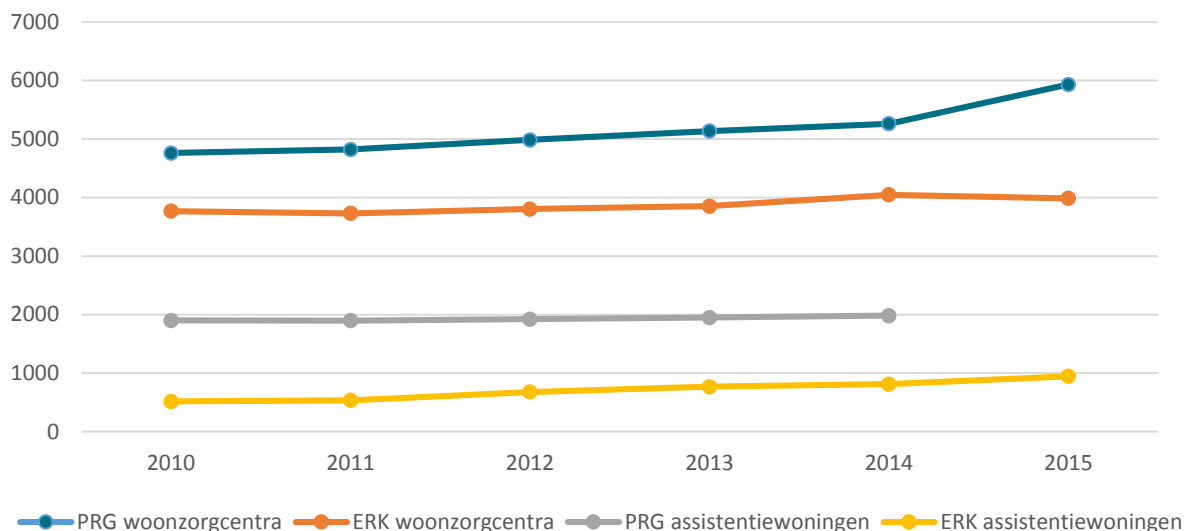
Ouderenzorg

In de ouderenzorg zijn er meerdere types van opvang en verzorging mogelijk.

In de residentiële sfeer erkent de Vlaamse Gemeenschap **woonzorgcentra en assistentiewoningen**. Het aanbod is afhankelijk van de programmatiecijfers die gerelateerd zijn aan de leeftijdsstructuur van een gemeente maar tevens afhankelijk zijn van het initiatief van privépersonen, organisaties of de lokale overheid (gemeente, OCMW). Zo heeft de Vlaamse Rand in 2015 op basis van de programmatienormen een behoefte aan 5.933 bedden in woonzorgcentra en 1.982 assistentiewoningen (zie figuur 5.1). In 2015 zijn er respectievelijk 3.988 bedden in

woonzorgcentra en 946 assistentiewoningen erkend. Dit is een realisatiegraad van respectievelijk 67% en 48%. In het Vlaamse Gewest liggen deze verhoudingen hoger: 75% en 60%.

Figuur 5.1 Programmatie en erkenning van plaatsen in ouderenzorg in de Vlaamse Rand 2010–2015, in aantal

Bron: Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid, bewerking SVR.

We stellen vast dat de kloof tussen de programmatie en de erkenning van woonzorgcentra licht vergroot en van de assistentiewoningen verkleint. Dit komt omdat het aandeel 65-plussers snel stijgt en de constructie van woonzorgcentra tijd nodig heeft. Het aanbod aan nieuwe assistentiewoningen zit overal in de lift. Er zijn verschillen tussen de gemeenten. Het aanbod aan erkende plaatsen in woonzorgcentra komt redelijk goed overeen met de geprogrammeerde behoefte in Drogenbos, Linkebeek, Dilbeek, Machelen en Overijse. Het huidige aanbod sluit aan bij historisch gegroeide situaties. Het gaat hier om door de Vlaamse Gemeenschap erkende plaatsen. Een aantal inwoners van de Vlaamse Rand zal opvang zoeken in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest dat een ruim aanbod heeft aan rusthuisbedden.

Naast het residentiële aanbod, bestaat er een extramuraal aanbod. Er kan aan huis beroep worden gedaan op professionele **gezinszorg**.

In de Vlaamse Rand werden er in 2013 gemiddeld 119,5 uren per jaar per 1.000 inwoners gepresteerd door de erkende diensten van gezinszorg. Dit is opmerkelijk lager dan het gemiddelde voor het Vlaamse Gewest (250,4u) en de provincie Vlaams-Brabant (214,6u). Het aantal toegekende uren gezinszorg vertoont een licht stijgende trend in de Vlaamse Rand namelijk +7,7% sinds 2009 wat meer is dan gemiddeld in Vlaanderen (+4,9%).

Om een zicht te krijgen hoeveel zorgbehoevende 65-plussers er zijn, kan gekeken worden naar het aantal gerechtigden van de Vlaamse Zorgverzekering. Voornamelijk naar het aantal dat deze

premie ontvangt voor mantel- en thuiszorg. In 2013 kregen 3.661 inwoners (65+) van de Vlaamse Rand een **premie voor mantel- en thuiszorg** uitgekeerd. Tien jaar eerder waren er dat nog maar 2.007, dit is bijna een verdubbeling (182%). In het Vlaamse Gewest was de stijging even groot (183%). Als we dit cijfer relateren aan het aantal 65-plussers dan stellen we vast dat er in de Vlaamse Rand per 1.000 65-plussers in 2013 gemiddeld 49 premies werden uitbetaald. In het Vlaamse Gewest ligt dit gemiddeld veel hoger: 96 per 1.000 65-plussers. Er bestaan grote verschillen tussen de gemeenten.

Kinderopvang

In 2014 was er een capaciteit van 4.734 **opvangplaatsen voor baby's en peuters** in de Vlaamse Rand en 962 **opvangplaatsen voor schoolgaande kinderen**. Dit aanbod vertoont geen echte groeitrend.

We moeten dit aanbod relateren aan de doelgroep namelijk aan kinderen van 0 tot en met 2 jaar voor de opvang voor baby's en peuters en van 3 tot en met 11 jaar voor de opvang van schoolgaande kinderen. De ambitie van de Vlaamse overheid is om tegen 2020 50 opvangplaatsen per 100 kinderen van 0 tot 2 jaar te kunnen aanbieden. In de Vlaamse Rand bedraagt deze ratio in 2014 35,2 plaatsen per 100 kinderen. In het Vlaamse Gewest is er al een aanbod van 40,2 plaatsen per 100 kinderen. We stellen geen inhaalbeweging vast in de Vlaamse Rand terwijl er wel een stijgende trend is in Vlaanderen. Er is in elke gemeente wel kinderopvang beschikbaar maar het aanbod aan Nederlandstalige kinderopvang is laag (<30 plaatsen per 100 kinderen) in Beersel, Sint-Pieters-Leeuw, Grimbergen en Vilvoorde.

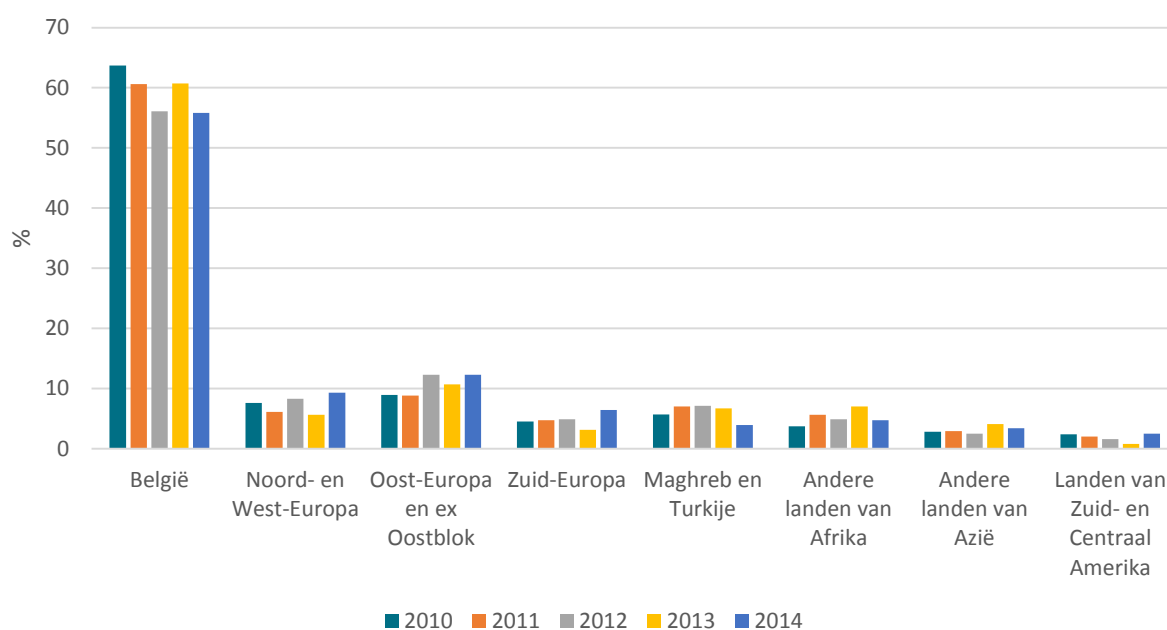
Wat de opvang voor schoolgaande kinderen betreft komen we in 2014 voor de Vlaamse Rand tot een verhouding van 2,1 plaatsen per 100 kinderen van 3 tot en met 11 jaar. Ook hier stellen we een achterstand vast ten opzichte van het Vlaamse gemiddelde (5,7 plaatsen) en stagneert de trend. Dit kan verklaard worden door het feit dat er in 2014 slechts 6 randgemeenten deze opvang officieel organiseren.

Kind en Gezin registreert bij de bezoeken aan de jonge gezinnen met baby's de **nationaliteit van de moeder** en de **taal die gebruikt wordt tussen moeder en kind**. In 2014 heeft 6 op 10 moeders in de Vlaamse Rand een Belgische nationaliteit. Er is een dalende trend sinds 2010 (van 63,2 naar 60,4%). Dit aandeel ligt veel lager dan het Vlaamse gemiddelde (74,6%). De belangrijkste buitenlandse nationaliteiten in de Vlaamse Rand bij deze doelgroep zijn: Magreb-landen (8,0%) en andere landen van Afrika (6,7%) en in toenemende mate ook de Oost-Europese landen (6,7%). In Vlaanderen ziet men een gelijkaardig patroon. In de gezinnen in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest ligt de verhouding Belgen en niet-Belgen heel anders. Daar heeft slechts 35% van de moeders een Belgische nationaliteit. Ook daar zijn de Magreb-landen goed vertegenwoordigd

(22,8%). Hun aandeel daalt echter en het aandeel van moeders met Belgische nationaliteit stijgt er opnieuw (27% in 2010). We moeten hierbij wel de kanttekening maken dat dit enkel gaat over de moeders die door Kind en gezin worden opgevolgd.

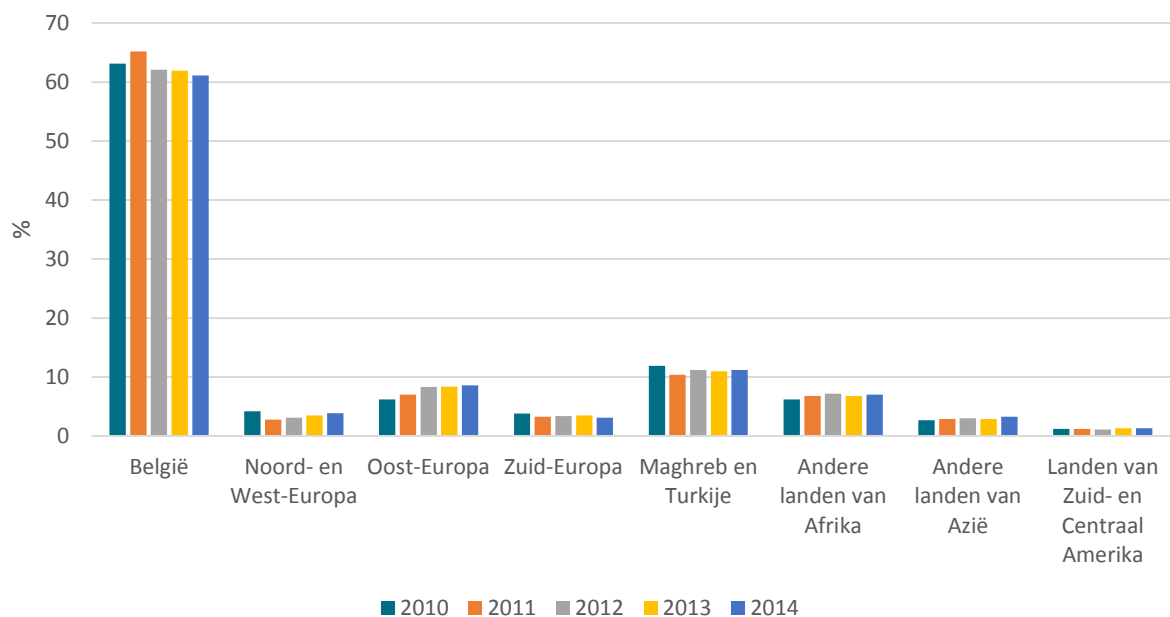
We krijgen een verschillend beeld indien we de faciliteitengemeenten vergelijken met de andere randgemeenten. In de faciliteitengemeenten is 55,8% van de moeders met een pasgeboren baby in 2014 van Belgische nationaliteit (zie figuur 5.2). Dit aandeel is sterk gezakt in vergelijking met 2010 (63,7%). Het aandeel van moeders afkomstig uit andere Afrikaanse en Aziatische landen, Zuid-, Oost- en Noord-Europa stijgt. Dit wijst op een groter wordende diversiteit. In de andere randgemeenten heeft 61,1% van de jonge moeders een Belgische nationaliteit (zie figuur 5.3). Dit aandeel daalt er ten voordele van andere landen uit Afrika (buiten Magreb) en de Oost-Europese landen.

Figuur 5.2 Nationaliteit van moeder pasgeboren baby in de faciliteitengemeenten Vlaamse Rand, 2010-2014, in %

Bron: Kind en Gezin, bewerking: SVR.

Figuur 5.3 Nationaliteit van moeder van pasgeboren baby in de niet-faciliteitengemeenten Vlaamse Rand, 2010-2014, in %

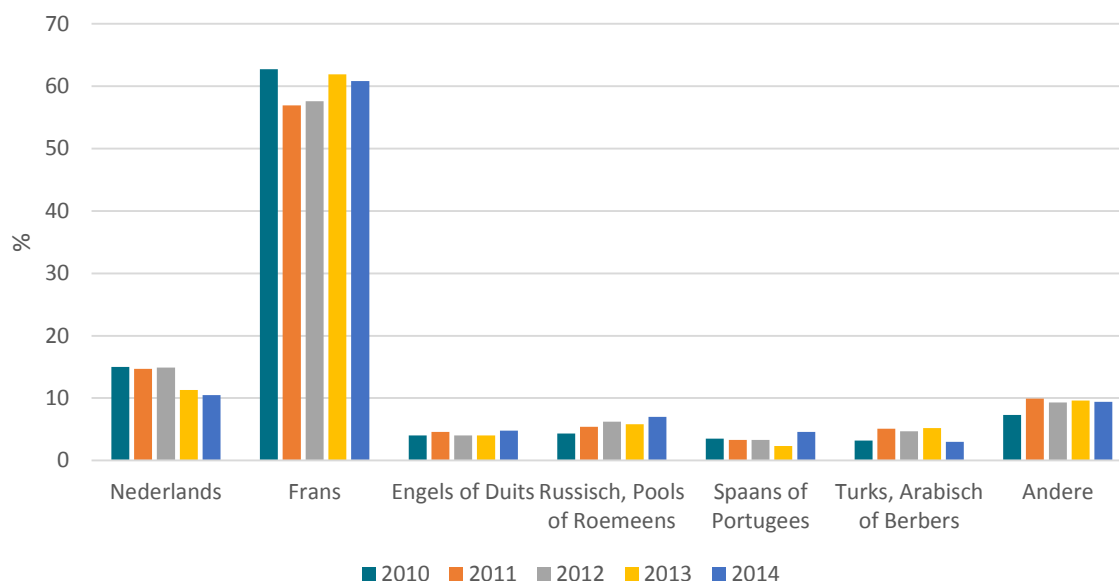

Bron: Kind en Gezin, bewerking: SVR.

Het is ook interessant om te kijken welke **taal de moeder tegen de baby spreekt**. In de Vlaamse Rand spreekt een derde (34, 8%) van de jonge moeders met een pasgeboren baby Nederlands. Dit is veel minder dan in 2010 (40,2%). De tweede meest gesproken thuistaal is het Frans (39%), dit aandeel stijgt (34,9% in 2010). In de faciliteitengemeenten is het Nederlands een minderheidstaal geworden: nog slechts 10,5% van de jonge moeders spreekt tegen haar baby Nederlands (zie figuur 5.4). In 2010 was dit nog 15%. Maar ook de Franse taal neemt stilaan af in belang, hoewel nog 6 op 10 jonge moeders Frans spreken tegen hun baby (62,7% in 2010, 60,8% in 2014). Er wordt steeds meer Russisch, Pools en Roemeens gesproken, wat samenhangt met de grotere instroom vanuit de Oost-Europese landen.

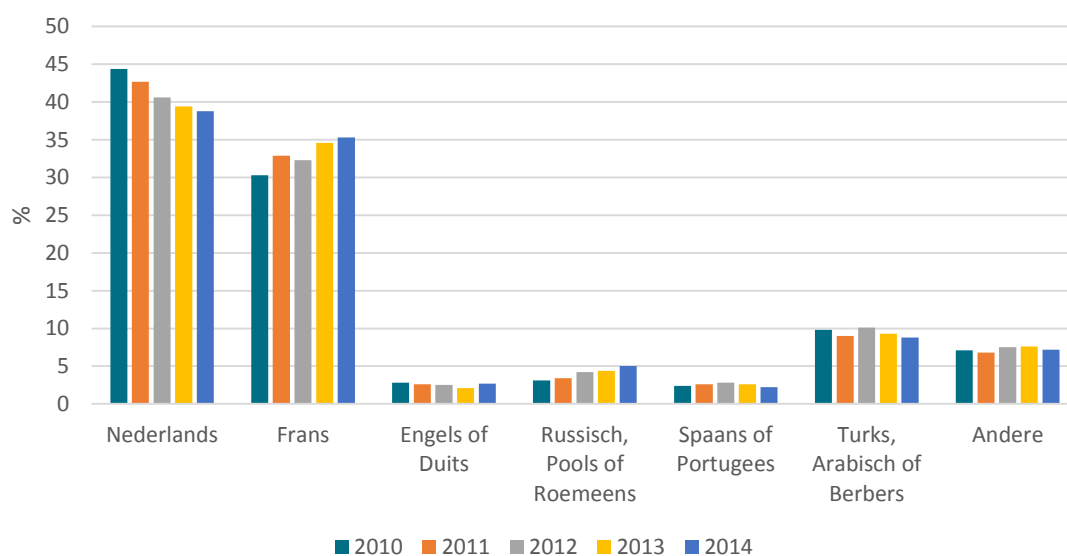
In de niet-faciliteitengemeenten spreekt 38,8% van de moeders Nederlands tegen hun baby (zie figuur 5.5). Ook hier stellen we een forse daling vast in vergelijking met 2010 (44,4%). Frans wordt steeds meer de voertaal thuis: van 30,3% in 2010 naar 35,5% in 2014. Ook hier is er een toenemende groep van Russisch sprekende moeders hoewel dit aandeel nog klein is (5% in 2014).

Figuur 5.4 Taal moeder-kind in de faciliteitengemeenten van Vlaamse Rand, 2010-2014, in %

Bron: Kind en Gezin, bewerking: SVR.

Figuur 5.5 Taal moeder-kind in de niet-faciliteitengemeenten van Vlaamse Rand, 2009-2014, in %

Bron: Kind en Gezin, bewerking: SVR.

6. Ruimtegebruik en wonen

De Vlaamse Rand is met een **bebouwingsgraad** van 27,5% in 2014 beduidend dichter bebouwd dan het Vlaamse Gewest (18,8%). Net zoals bij de bevolkingsdichtheid is er een duidelijke noordoost-zuidwest gradiënt. De gemeenten ten noordoosten en zuidwesten van het BHG zijn dichter bebouwd dan de overige gemeenten, met als uitschieter Drogenbos waar meer dan de helft van de oppervlakte is bebouwd. Ook in Kraainem en Wezembeek-Oppeem is de bebouwingsgraad groot (>45%). De laagste bebouwingsgraad vinden we in Meise, dat met 20,8% bebouwde oppervlakte nog altijd dichter bebouwd is dan het Vlaamse Gewest gemiddeld. Ook in

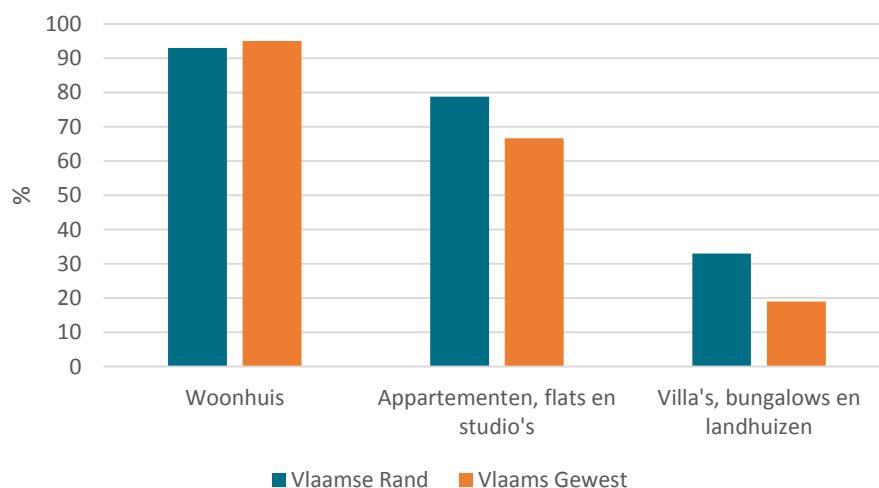
Asse, Sint-Pieters-Leeuw en Tervuren ligt de bebouwingsgraad lager dan elders in de Vlaamse Rand (<25%).

Gemiddeld 77,5% van de bebouwde oppervlakte wordt in 2014 gebruikt voor de **woonfunctie**. In de zuidoostelijke gemeenten Kraainem, Sint-Genesius-Rode, Hoeilaart en Tervuren is de relatieve oppervlakte voor wonen het grootst, met aandelen groter dan 90%. In de gemeenten met een kleiner aandeel woonfunctie, zoals Drogenbos, Machelen en Vilvoorde (<50%), neemt de **economische functie** dan weer een groot aandeel in (resp. 56,9%, 49,5% en 27,6%). Ook in Zaventem is de economische functie relatief sterk aanwezig (30,5%).

De **vastgoedprijzen** liggen hoog in de Vlaamse Rand. De gemiddelde prijs in 2014 bedraagt 264.075 euro voor een woonhuis (VG: 213.558 euro), 222.501 euro voor een appartement (VG: 213.534 euro) en 462.752 euro voor een villa (VG: 355.167 euro). Tussen de gemeenten onderling zijn er grote verschillen. Asse kent de laagste vastgoedprijzen. De hoogste prijzen worden genoteerd in de zuidoostelijke rand rond het BHG. De facilititeitengemeenten Kraainem en Wezembeek-Oppem springen er in alle vastgoedcategorieën uit met prijzen die ver boven het gemiddelde liggen.

De gemiddelde prijs van een woonhuis in de Vlaamse Rand is de afgelopen 10 jaar net niet verdubbeld (+93%), wat een vergelijkbare evolutie is als in het Vlaamse Gewest (+95%) (zie figuur 6.1). De gemiddelde prijs van een appartement (+78%) en villa (+33%) is minder sterk gestegen, maar die toename is wel sterker dan in het Vlaamse Gewest (VG: resp. +67% en +19%). Tussen de gemeenten onderling zijn er een aantal verschillen maar vooral de prijsstijging van villa's in Wezembeek-Oppem, Dilbeek en Grimbergen springt in het oog met een toename van meer dan 200%. Ook de prijstoename van een appartement in Tervuren valt op met net geen verdrievoudiging.

Figuur 6.1 Toename vastgoedprijzen tussen 2004 en 2014, in %

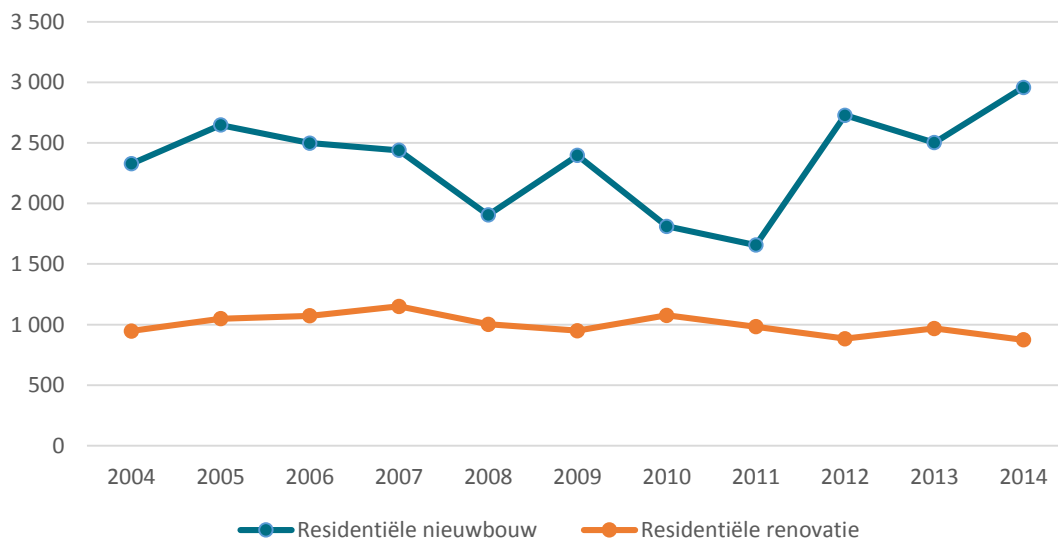
Bron: ADS, bewerking SVR.

Ook de prijs van een **bouwgrond** is in de Vlaamse Rand hoog met gemiddeld 205 euro per m² (VG: 179 euro/m²) of een gemiddelde prijs van 239.722 euro per transactie. De hoogste prijzen vinden we in Drogenbos en Kraainem (>315 euro/m²), de laagste in Dilbeek (103 euro/m²). Ten opzichte van 2004 is de bouwgrondprijs met gemiddeld 81% gestegen (VG: +90%). De sterkste prijsstijging is er in Overijse, met net geen verviervoudiging. In Dilbeek is de prijsstijging het kleinst (+8,7%).

In 2014 zijn er in totaal 3.054 **vergunningen voor nieuwbouw** en 961 **vergunningen voor renovatie** verleend. De meerderheid van die vergunningen is bestemd voor residentiële projecten, minder dan 10% voor niet-residentiële projecten. Binnen de residentiële nieuwbouw is 58% van de vergunningen voor de bouw van een woning (1.729 vergunningen) en 42% voor de bouw van een appartement (1.229 vergunningen).

Het aantal vergunningen voor residentiële nieuwbouw is tussen 2004 en 2011 afgenomen maar is sinds 2011 weer aan het stijgen (zie figuur 6.2). Ten opzichte van 10 jaar geleden is er een toename van 27% van het aantal nieuwbouwvergunningen. Het aantal vergunningen voor renovatie is de afgelopen jaren min of meer stabiel gebleven. In 10 jaar tijd is het aantal vergunningen voor renovatie wel met 8% gedaald.

Figuur 6.2 Evolutie residentiële nieuwbouw en renovatie, in aantal vergunningen

Bron: ADS, bewerking SVR.

De Vlaamse Rand telt in 2014 6.244 **sociale woongelegenheden**, waarvan 3.322 appartementen en 2.922 woonhuizen. Beide zijn sinds 2004 in aantal afgenomen met respectievelijk -8% en -6%. In het Vlaamse Gewest is het aantal sociale woongelegenheden gestegen.

In 2015 staan er in de Vlaamse Rand 782 panden leeg volgens het **leegstandsregister**. Dit is een stijging van bijna 200 panden ten opzichte van 2014. Het grootste aantal kan worden gevonden in Merchtem en Meise.

7. Mobiliteit

In elke gemeente van de Vlaamse Rand beschikt meer dan 80% van de inwoners zowel in de week als op zaterdag over **basismobiliteit**. Aan basismobiliteit is voldaan wanneer een halte van De Lijn met een minimum bedieningsfrequentie en maximale wachttijden conform het Vlaams decreet op de basismobiliteit aanwezig is. De minimale bedieningsfrequentie, en daaraan gekoppeld de maximale wachttijd varieert volgens het type gebied en bovendien naargelang het spitsuur, daluur en weekend. Volgens het decreet basismobiliteit zijn er tot 15 verschillende klassen, oplopend van 15 minuten maximale wachttijd tijdens het spitsuur op een weekdag en in grootstedelijk gebied, tot 140 minuten maximale wachttijd tijdens het weekend en in het buitengebied.

De loopafstand tot openbaar vervoer is afhankelijk van de verstedelijkingsgraad: 500 meter voor stedelijk en grootstedelijk gebied, 650 meter in het randstedelijk en kleinstedelijk gebied, en 750 meter in het buitengebied.

De beschikbaarheid van een halte zegt niets over de rijrichting, de weg die men moet afleggen en de tijd die men nodig heeft om vanuit de woonplaats een bepaalde bestemming binnen de stad te bereiken. Nabijheid van het openbaar vervoer betekent ook niet dat men effectief het openbaar vervoer gebruikt.

De basismobiliteit is op een weekdag het grootst in Drogenbos, Machelen, Linkebeek, Vilvoorde en Zaventem met (zo goed als) 100%. In Merchtem en Overijse is het aanbod iets kleiner met ongeveer 85%. De basismobiliteit op zaterdag is zeer vergelijkbaar. In zo goed als alle gemeenten is het aanbod er even groot als tijdens de week of iets groter. In Merchtem, Grimbergen en Sint-Pieters-Leeuw is het aanbod op zaterdag duidelijk groter dan op een weekdag.

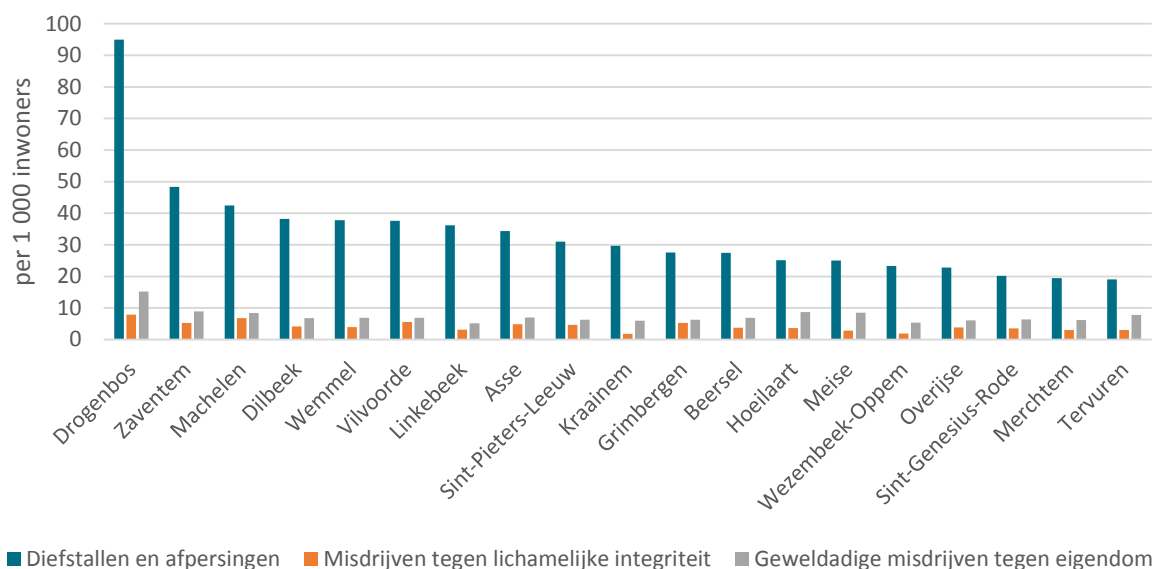
In 2013 waren er 1.330 **verkeersongevallen**, dat is het laagste aantal in 10 jaar tijd.

8. Criminaliteit

Met 32,2 diefstallen en afpersingen per 1.000 inwoners is dit aandeel hoger dan in het Vlaamse Gewest waar in 2013 gemiddeld 31,2 feiten werden geregistreerd. Het aandeel misdrijven tegen lichamelijke integriteit (4,3 per 1.000 inwoners) en gewelddadige misdrijven tegen eigendom (7,1 per 1.000 inwoners) daarentegen liggen lager dan in het Vlaamse Gewest (resp. 5,9 en 8,2 misdrijven

per 1.000 inwoners). De **criminaliteitscijfers** zijn beduidend hoger in Drogenbos dan in de overige gemeenten (zie figuur 8.1). In Sint-Genesius-Rode, Merchtem en Tervuren zijn de cijfers het laagste.

Figuur 8.1 Criminaliteitscijfers, in 2013, per 1.000 inwoners

Bron: Directie van de operationele politionele informatie, bewerking SVR.

9. Bestuurskracht

De bestuurskracht is de verhouding tussen de middelen waarover de gemeenten beschikken in verhouding tot de taken waarvoor ze staan.

Hier bespreken we eerst de middelenzijde. De Vlaamse Rand ontving in 2013 gemiddeld 1.359 euro per inwoner aan **exploitatieontvangsten** en 79 euro per inwoner aan **investeringsontvangsten**. De exploitatieontvangsten liggen lager dan het gemiddelde voor het Vlaamse Gewest (1.441 euro) en de investeringsontvangsten hoger dan het Vlaamse gemiddelde (63 euro). Vooral voor de investeringsontvangsten zitten er grote verschillen tussen de gemeenten en fluctueren de cijfers jaar op jaar.

Gemeenten zijn autonoom om naast de overdrachten vanuit het Vlaamse Gewest aanvullende ontvangsten te innen. De meest gekende ontvangsten zijn de **aanvullende personenbelasting en de opcentiemen op de onroerende voorheffing**. De aanslagvoet voor de aanvullende personenbelasting bedraagt in 2015 gemiddeld 6,8% in de Vlaamse Rand. Dit is lager dan het Vlaamse gemiddelde (7,3%). Dit hangt samen met het gemiddeld hogere inkomstenniveau in de Vlaamse Rand en de daaraan verbonden hogere opbrengst van 1% aanvullende personenbelasting. Op die manier kunnen de gemeenten in de Vlaamse Rand hun belastingtarieven lager houden om dezelfde opbrengsten te genereren. In de Rand bedraagt de APB-opbrengst 279 euro per inwoner

in vergelijking met 250 euro voor het Vlaamse Gewest (2013), ondanks de lagere tarieven in de Rand. De aanslagvoeten in de gemeenten schommelen tussen 8,2% en 5%. Door de hogere waarde van het vastgoed in de Vlaamse Rand ligt de opbrengst van opcentiemen per inwoner (359 euro) eveneens hoger dan het gemiddelde van het Vlaamse Gewest (335 euro). De gemeenten van de Vlaamse Rand moeten aldus minder hoge opcentiemen (1.077) heffen om een zelfde bedrag aan inkomsten te kunnen innen als het Vlaamse Gewest (1.397).

Langs de uitgavenzijde stellen we vast dat de **exploitatieuitgaven** in de Vlaamse Rand (1.225 euro per inwoner) in 2013 gemiddeld lager liggen dan het Vlaamse gemiddelde (1.312 euro per inwoner). De **investeringsuitgaven** (318 euro per inwoner) liggen dan weer opmerkelijk hoger dan het Vlaamse gemiddelde (262 euro per inwoner). Er zijn vooral grote verschillen tussen de gemeenten op het vlak van investeringen.

Het verschil tussen uitgaven en ontvangsten resulteert in extra schulden. De **financiële schuld per inwoner** ligt in 2013 in de Vlaamse Rand (1.159 euro per inwoner) lager dan in het Vlaamse Gewest (1.251 euro per inwoner). Dit wijst erop dat de randgemeenten doorgaans een voorzichtiger financieel beleid voeren. Er bestaan echter grote verschillen tussen gemeenten. Gemeenten met een lage schuld (<1.000 euro per inwoner) liggen aan de zuidwestkant van de Rand (Sint-Genesius-Rode, Beersel, Sint-Pieters-Leeuw, Dilbeek), ook Vilvoorde heeft een lage schuld per inwoner. Uitschieter aan de hoge kant is Hoeilaart met meer dan 2.000 euro schuld per inwoner.

De gemeenten moeten ook de **schulden van het OCMW** aanzuiveren. De schuld van de OCMW's in de Vlaamse Rand is in 2013 relatief laag (251 euro per inwoner) in vergelijking met het Vlaamse gemiddelde (339 euro per inwoner). Hier scoren de OCMW's van Hoeilaart en Merchtem hoog (rond 900 euro per inwoner) en de OCMW's van Drogenbos, Kraainem, Wezembeek-Oppeem, Grimbergen, Vilvoorde en Zaventem zeer laag (<100 euro per inwoner).

BIJLAGE 1 Kerngetallen per gemeente

In volgende tabel worden enkele kernindicatoren samengebracht. In het groen worden de drie hoogste resultaten aangeduid. In het rood staan de drie gemeenten met de laagste resultaten.

Wat meteen opvalt, is dat de Vlaamse Rand geen homogeen gebied is op het socio-economische en ruimtelijke vlak.

Merchtem en **Meise** in het noorden van de Vlaamse Rand hebben een open karakter: ze zijn niet zo dicht bewoond en bebouwd. Hun demografisch profiel verschilt nochtans: Meise kent een matige bevolkingsgroei ondanks een relatief hoog migratiesaldo, Merchtem ziet zijn inwonersaantal stijgen. Een mogelijke verklaring hiervoor is de hoge prijs voor een woonhuis in Meise en de lagere prijzen voor vastgoed in Merchtem. Er is een vrij hoge werkzaamheidsgraad en relatief lage werkloosheidsgraad. Merchtem kent een economische stimulans met een vrij grote netto-aangroei van nieuwe ondernemingen maar het aandeel van de bebouwde oppervlakte dat bestemd is voor economische functies blijft relatief beperkt. Er wonen relatief weinig huishoudens met lage inkomens en meer met hogere inkomens. De kansarmoede-index is er relatief laag.

Grimbergen en **Wemmel** vormen een overgangsgebied tussen het semi-landelijke karakter van Merchtem en Meise enerzijds en het industriële karakter van de economische polen van Vilvoorde, Machelen en Zaventem.

Vilvoorde, Machelen en **Zaventem**, gelegen in noordoostelijk deel van de Vlaamse Rand, worden vooral gekenmerkt door de aanwezigheid van heel wat economische activiteiten. Een aanzienlijk deel van de bebouwde ruimte is bestemd voor economische functie. Er is recentelijk echter maar een zwakke tot negatieve netto groei van ondernemingen, maar er is al heel wat aanwezig. Opmerkelijk is dat in deze economische knooppunten een hoge werkloosheidsgraad bestaat, wat kan wijzen op een discrepantie tussen vraag en aanbod. Er is dan ook een relatief hoge kansarmoede-index. Deze gemeenten kennen een zeer hoge bevolkingsgroei gekoppeld aan heel wat verhuisbewegingen. De bouwgrond wordt er duur door de concurrentie aan ruimtegebruik, vooral in Vilvoorde.

Kraainem en **Wezembeek-Oppem** liggen in de ooststrand. Het zijn kleine faciliteitengemeenten met een hoge graad van bebouwingsdichtheid en hoge prijzen voor bouwgrond en woongebouwen. Het gemiddelde inkomen van de huishoudens is hier één van de hoogste in de Vlaamse Rand. Er is een zwakke bevolkingsgroei in Kraainem en Wezembeek-Oppem, ze verliezen per saldo zelfs inwoners door migratie. Er wonen relatief veel personen met vreemde nationaliteit. De inwoners zijn er weinig economisch actief wat af te leiden valt uit de lage werkzaamheidsgraad en hoge werkloosheidsgraad.

Tervuren, Overijse, Hoeilaart, Sint-Genesius-Rode en **Beersel** vormen de zuidrand. Het zijn grote gemeenten, waar nog relatief veel onbebouwde ruimte voorkomt. De bouwgrond is er relatief goedkoop. De bevolkingsgroei is er matig en zelfs negatief in Sint-Genesius-Rode. In Tervuren wonen nogal wat personen met vreemde nationaliteit, vooral eurocraten. Het zijn niet echt gemeenten met een grote economische activiteit. De werkloosheidsgraad is er niettemin relatief laag wat erop wijst dat de beroepsactieve inwoners elders werk vinden. We stellen wel recentelijk een opmerkelijke netto-groei van ondernemingen vast in Tervuren. Er wonen heel wat huishoudens met hoge inkomens naast huishoudens met lagere inkomens. De kansarmoede is er relatief laag.

Linkebeek en **Drogenbos** liggen aan de zuidwestrand. Het zijn kleine, dicht bewoonde en bevolkte faciliteitengemeenten. Drogenbos heeft eerder een industrieel profiel zoals Machelen en sluit aan bij de economische activiteiten langs de kanaalzone. Linkebeek heeft eerder een residentieel karakter zoals Beersel maar verliest in tegenstelling met deze gemeente inwoners door een negatief migratiesaldo. De vastgoedprijzen zijn er zeer hoog.

Asse, Dilbeek en **Sint-Pieters-Leeuw** vormen de westrand. Het zijn eveneens grote gemeenten die nog niet zo dicht bebouwd zijn. De bouwgronden zijn er niet van de duurste in de Vlaamse Rand. De bevolking groeit er aan mede dankzij positieve migratiesaldi. Het aandeel vreemdelingen is er nog relatief laag, iets meer in Sint-Pieters-Leeuw. De werkzaamheidsgraad ligt er hoog, de werkloosheidsgraad vrij laag. Er zijn in de regio heel wat pendelaars ondanks de aanwezigheid van economische activiteiten in de gemeenten. Er is een zeer matige netto-groei van ondernemingen. Er wonen iets meer gezinnen met hoge inkomens dan met lage inkomens, vooral in Dilbeek. Niettemin ligt de kansarmoede-index hier relatief hoog.

Indicator	Bevolkingsgroei (in %)	Bevolkings- dichtheid (inw/km ²)	Aandeel vreemdelingen (in %)	Migratiesaldo (per 1.000 inwoners)		Nettogroei ondernemingen (in %)	Werkzaamheids- graad (in %)	Werkloosheids- graad (in %)
Periode	2004-2014	2014	2014	2013		2014	2013	2013
Drogenbos	6,1	2 045	18,7	7,3		0,7	69,2	8,94
Kraainem	4,6	2 338	30,5	-0,7		3,4	55,1	7,25
Linkebeek	0,5	1 155	13,5	-1,7		1,5	67,4	7,42
Sint-Genesius-Rode	0,6	791	17,6	3,5		1	66,3	6,34
Wemmel	7,5	1 782	12,3	2,7		1,5	71,3	7,63
Wezembeek-Oppem	3,2	2 038	23,5	-2,7		1,1	59,6	7,48
Asse	10,5	640	9,6	5,2		-0,2	73,5	6,6
Beersel	5,5	816	9,4	6,9		0,4	72,8	5,84
Dilbeek	5,1	997	8,3	7,5		1,6	72,5	6,07
Grimbergen	9,5	946	9,7	7,6		-0,6	72,4	6,87
Hoeilaart	6,5	520	16,4	6,2		1,6	69,5	5,03
Machelen	17,8	1 231	12,6	16,1		-0,1	70,8	8,41
Meise	0,8	533	5,9	7,3		2,2	74,0	5,06
Merchtem	9,3	433	4,6	1,1		3,6	76,5	4,3
Overijse	2,9	555	19,6	-2,1		0,6	67,5	4,97
Sint-Pieters-Leeuw	8,0	816	13,0	5,1		0,9	71,3	7,42
Tervuren	4,1	648	25,5	0,8		2,9	64,0	4,96
Vilvoorde	14,7	1 949	13,7	4,7		-0,3	70,8	9,46
Zaventem	15,4	1 172	21,0	9,2		0,9	65,3	7,97
Vlaamse Rand	7,7	868	14,1	5,0		1,0	69,7	6,79
Vlaams Gewest	6,6	474	7,5	3,6		0,8	71,4	7,18

Indicator	Gemiddeld inkomen per aangifte (in €)	Kansarmoede-index (in %)		Bebouwde oppervlakte (in %)	Gemiddelde prijs woonhuis (in €)		Financiële schuld per inwoner (in €)
Periode	2012	2014		2014	2014		2013
Drogenbos	28 222	8,0		53,0	265 625		0
Kraainem	44 879	1,3		46,8	362 879		1 172
Linkebeek	36 447	1,7		30,2	336 380		1 218
Sint-Genesius-Rode	43 523	1,7		33,0	271 478		291
Wemmel	37 068	9,8		39,4	288 995		1 516
Wezembeek-Oppem	43 572	4,1		48,1	360 708		1 254
Asse	34 152	8,9		22,3	219 122		1 804
Beersel	37 595	5,4		30,5	248 855		246
Dilbeek	36 677	8,3		29,1	271 709		950
Grimbergen	36 709	4,4		24,0	263 962		1 180
Hoeilaart	40 062	1,8		23,1	298 916		2 183
Machelen	30 535	13,9		31,9	223 680		1 764
Meise	39 581	0,8		20,8	312 124		1 854
Merchtem	35 402	4,9		20,7	248 363		1 266
Overijse	42 396	1,3		33,1	271 878		1 450
Sint-Pieters-Leeuw	31 353	7,3		22,1	233 600		957
Tervuren	42 955	1,3		22,0	299 872		1 298
Vilvoorde	31 028	11,8		38,1	236 508		570
Zaventem	34 859	11,0		31,8	265 028		1 494
Vlaamse Rand	36 574	6,9		27,5	264 075		1159
Vlaams Gewest	31 593	11,4		18,8	213 558		1251

BIJLAGE 2 Kaarten

Bevolkingsdichtheid

Bevolkingsevolutie

Intern migratiesaldo

Extern migratiesaldo

Migratiesaldo

Netto-groeiratio van ondernemingen

Werkzaamheidsgraad van de 20-64 jarigen

Werkloosheidsgraad

Gemiddeld inkomen per aangifte

Bebouwde oppervlakte

Woonfunctie

Economische functie

Vastgoedprijzen: woonhuizen

Vastgoedprijzen: appartementen, flats en studio's

Vastgoedprijzen: villa's, bungalows en landhuizen

Vastgoedprijzen – evolutie: woonhuizen

Vastgoedprijzen: - evolutie: appartementen, flats en studio's

Vastgoedprijzen - evolutie: villa's, bungalows en landhuizen

Financiële schuld

Bevolkingsdichtheid (2014)

Bron: Algemene Directie Statistiek, bewerking: Studiedienst Vlaamse Regering (SVR)

Bevolkingsdichtheid
in inw/km²

0 - 750

750 - 1.500

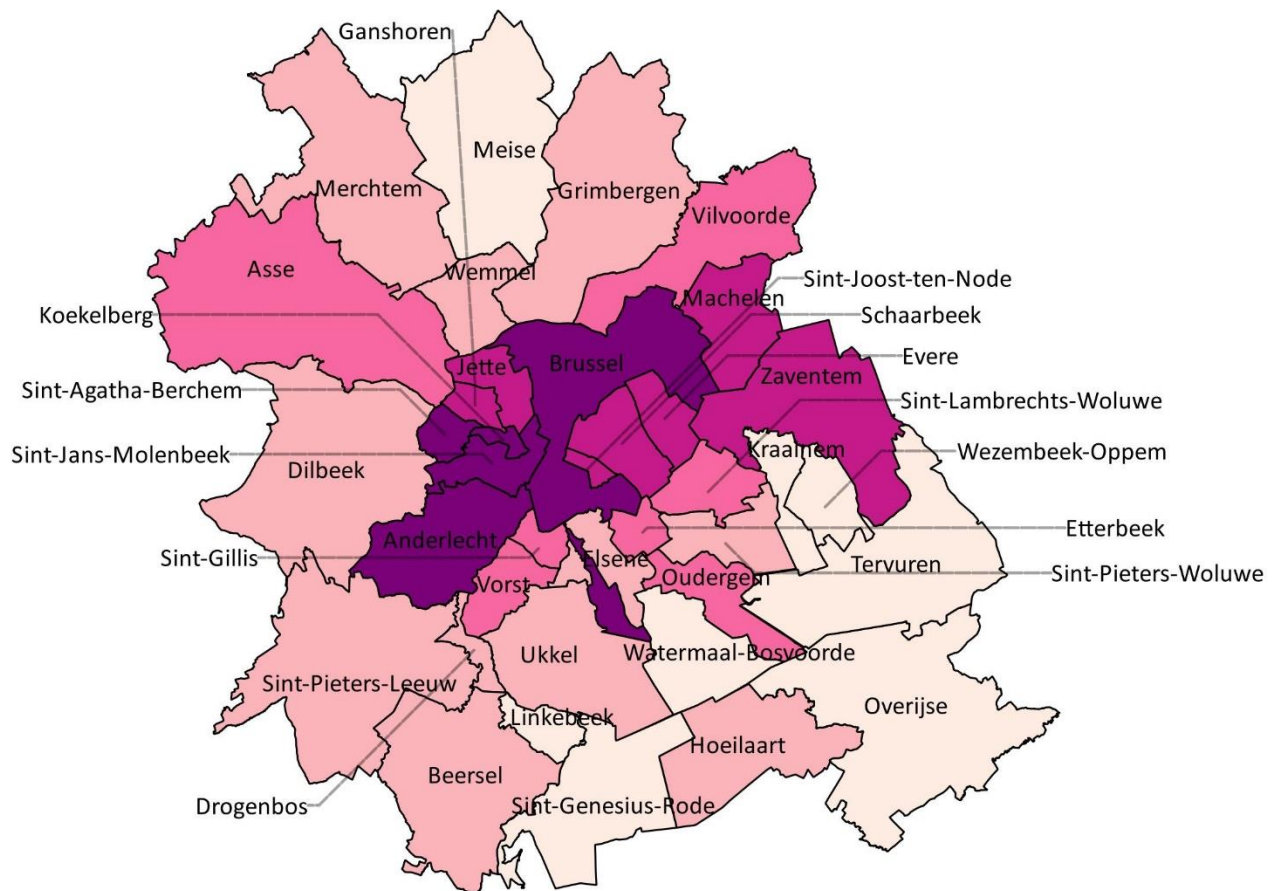
1.500 - 5.000

5.000 - 10.000

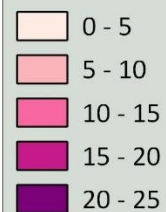
10.000 - 25.000

Bevolkingsevolutie (2004-2014)

Bron: Algemene Directie Statistiek, bewerking: Studiedienst Vlaamse Regering (SVR)

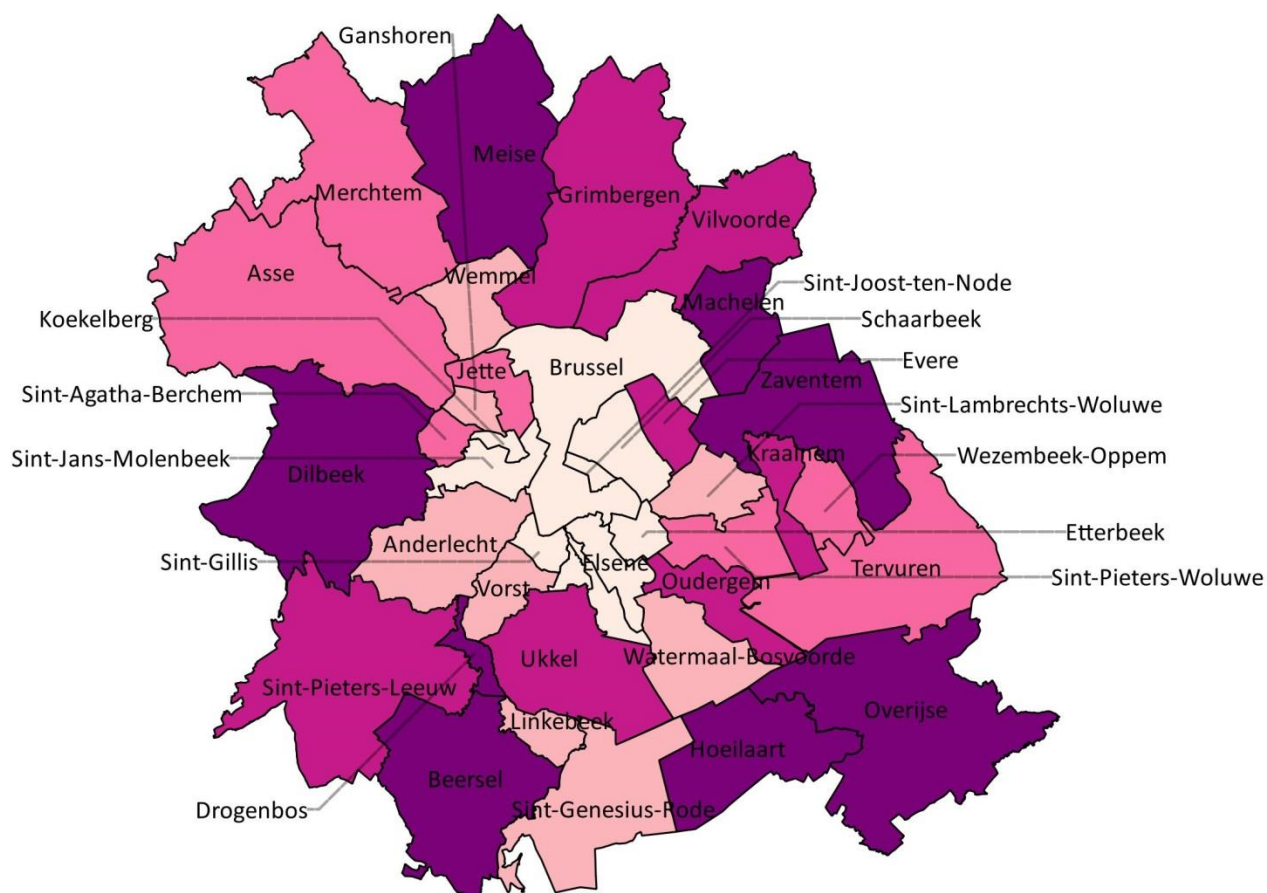

Bevolkingsevolutie
in inw/km²

Intern migratiesaldo (2013)

Bron: Algemene Directie Statistiek, bewerking: Studiedienst Vlaamse Regering (SVR)

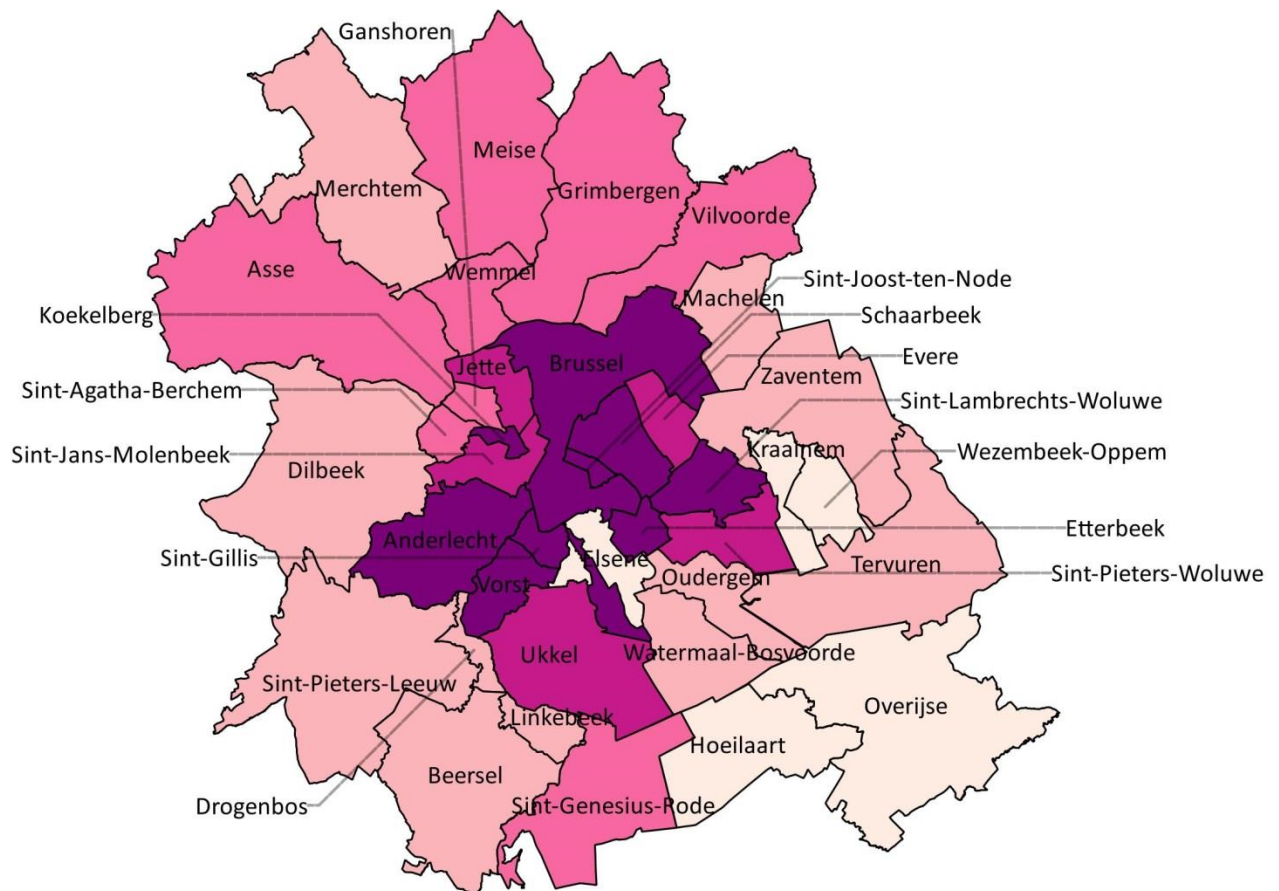

Intern migratiesaldo
per 1.000 inwoners

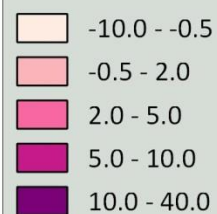

Extern migratiesaldo (2013)

Bron: Algemene Directie Statistiek, bewerking: Studiedienst Vlaamse Regering (SVR)

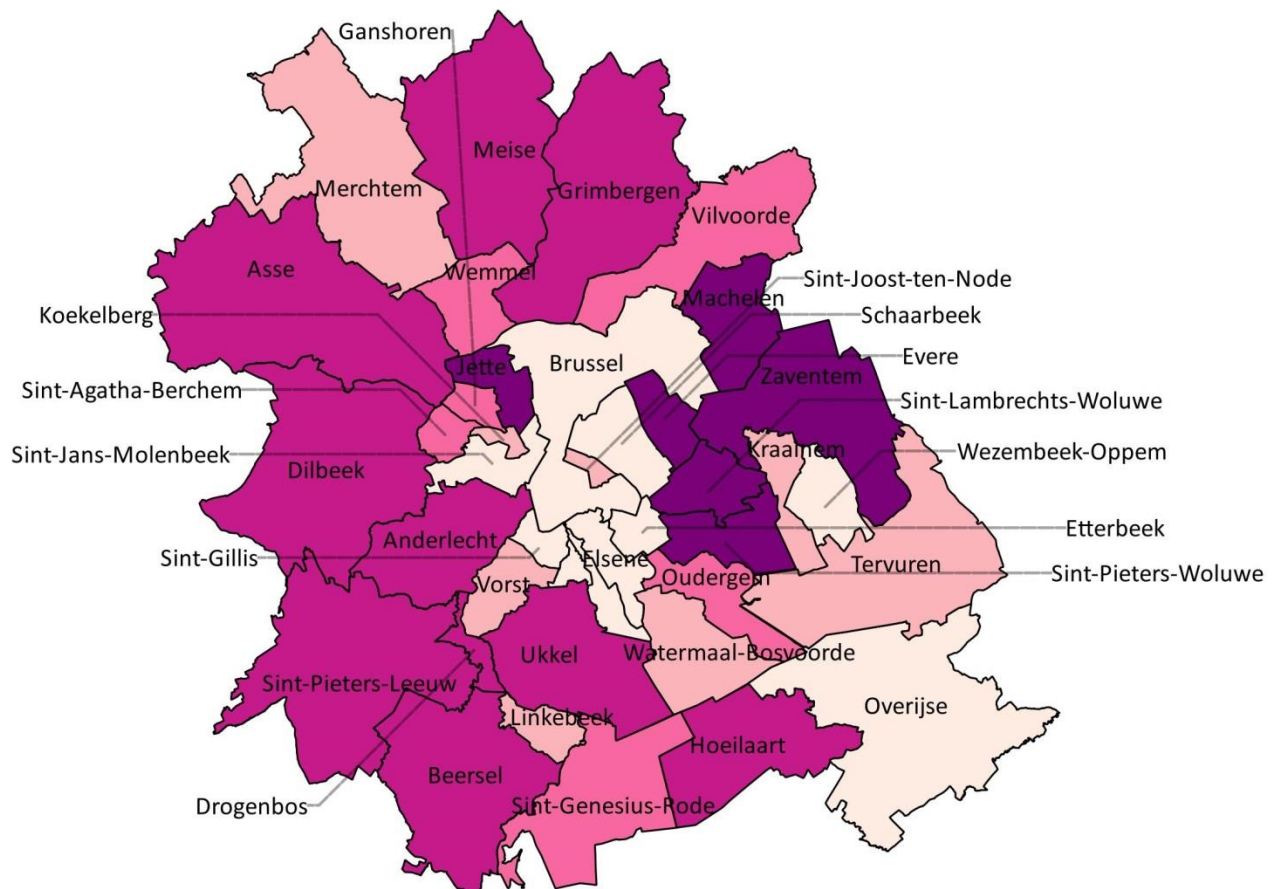

Extern migratiesaldo
per 1.000 inwoners

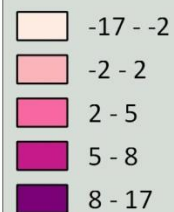

Migratiesaldo (2013)

Bron: Algemene Directie Statistiek, bewerking: Studiedienst Vlaamse Regering (SVR)

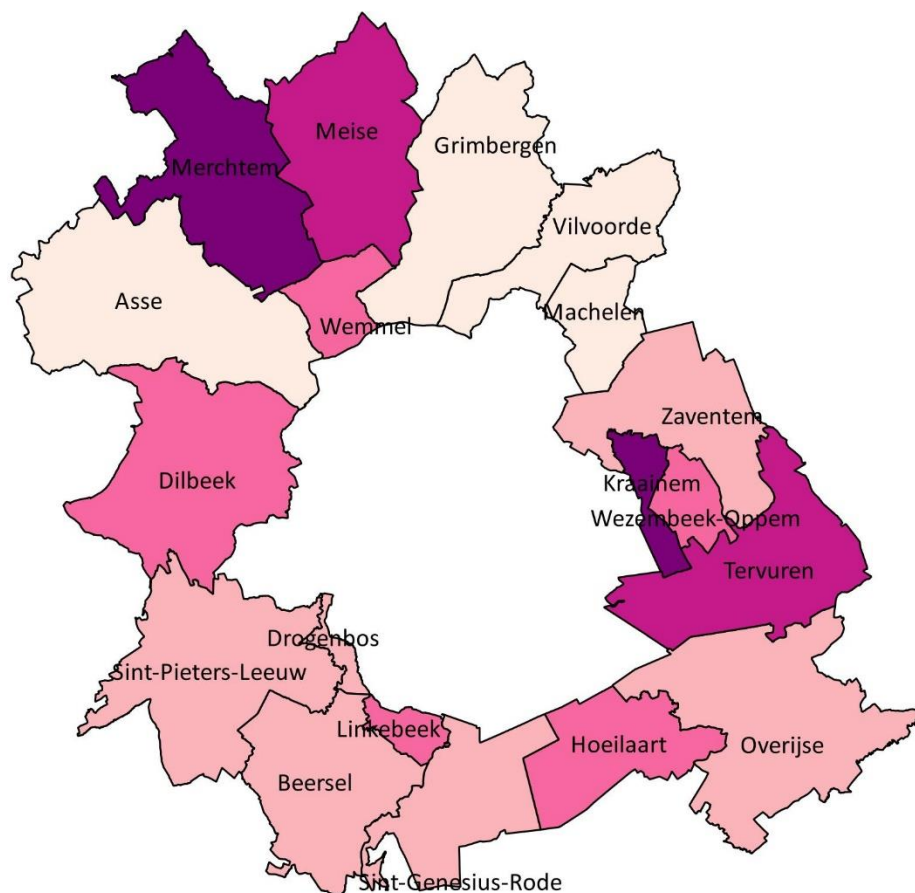

Migratiesaldo
per 1.000 inwoners

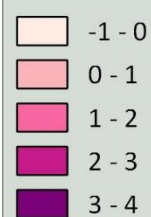
Nettogroeiratio van ondernemingen (2014)

Bron: FOD Economie, bewerking: Studiedienst Vlaamse Regering (SVR)

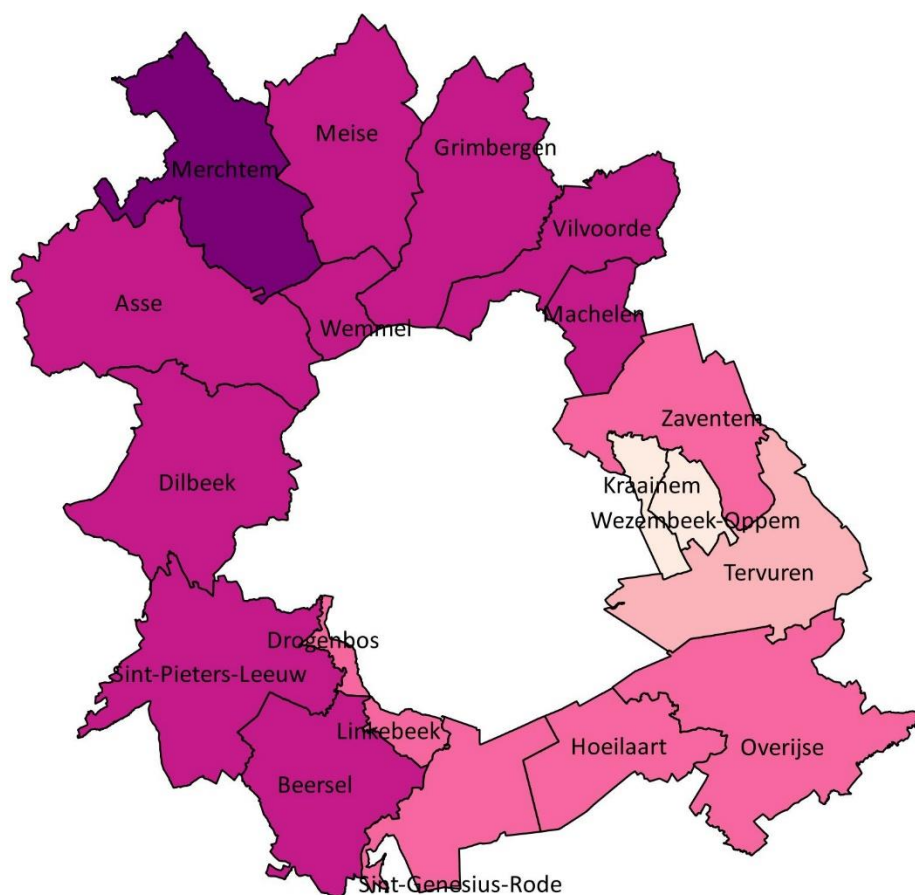
Nettogroeiratio

in %

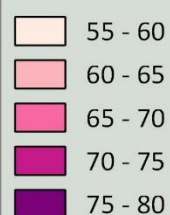

Werkzaamheidsgraad van de 20-64 jarigen (2013)

Bron: SWSE, bewerking: Studiedienst Vlaamse Regering (SVR)

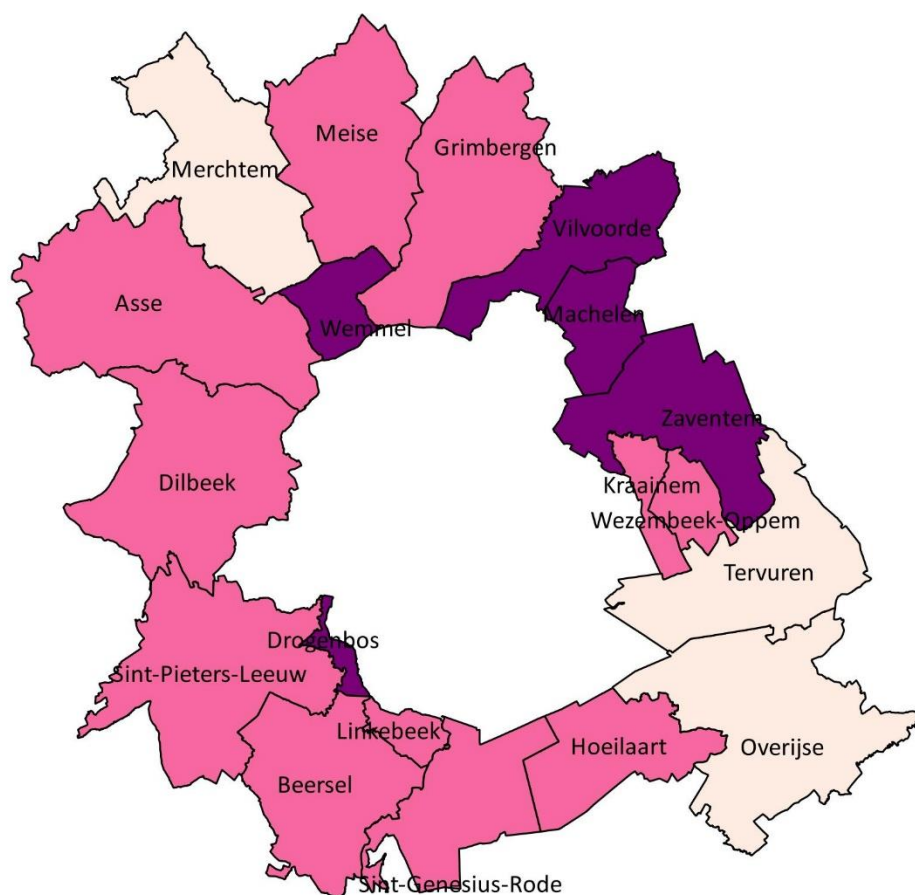

Werkzaamheidsgraad
in %

Werkloosheidsgraad (2013)

Bron: SWSE, bewerking: Studiedienst Vlaamse Regering (SVR)

Werkloosheidsgraad

in %

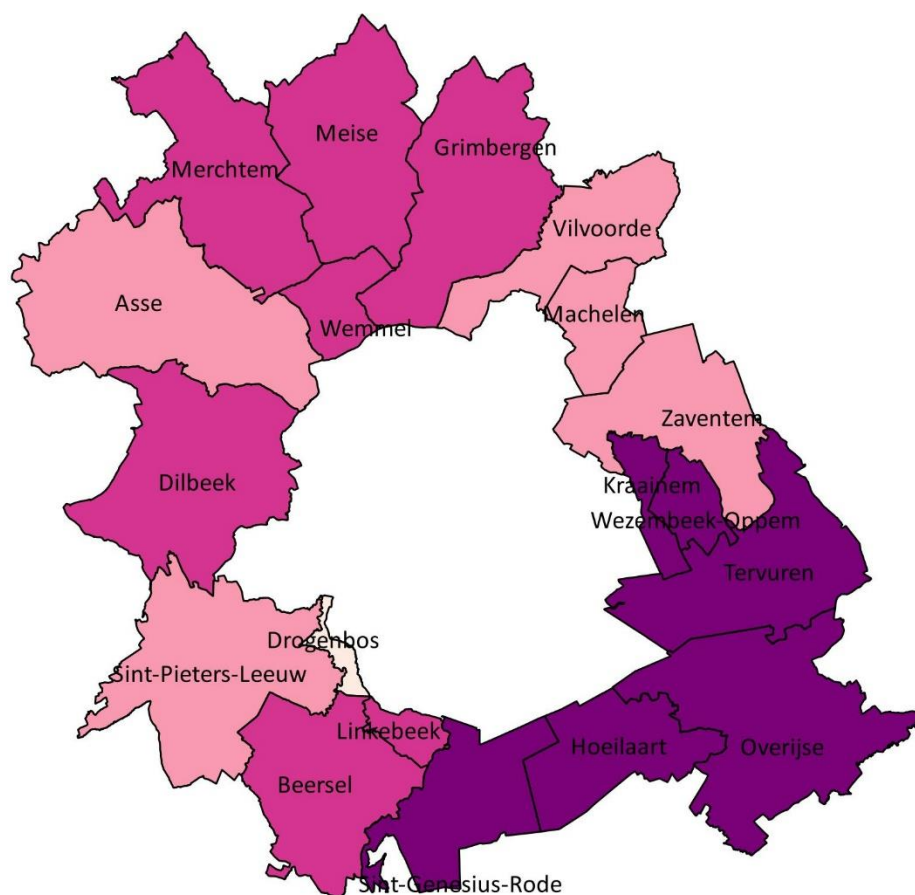
0.0 - 5.0

5.0 - 7.5

7.5 - 10.0

Gemiddeld inkomen per aangifte (2012)

Bron: FOD Economie, bewerking: Studiedienst Vlaamse Regering (SVR)

Gemiddeld inkomen per aangifte
in euro

Bebouwde oppervlakte (2014)

Bron: Algemene Directie Statistiek, bewerking: Studiedienst Vlaamse Regering (SVR)

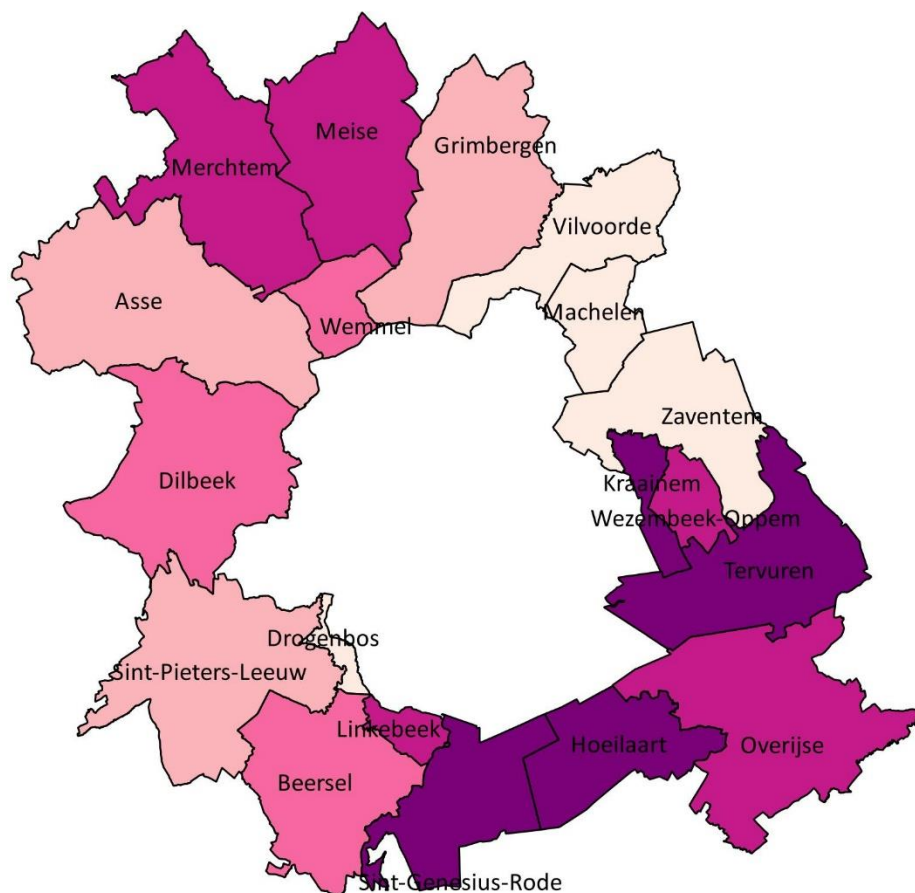

Aandeel bebouwde oppervlakte
in %

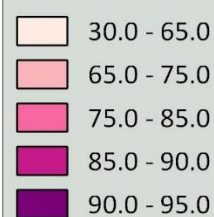
Woonfunctie (2014)

Bron: Algemene Directie Statistiek, bewerking: Studiedienst Vlaamse Regering (SVR)

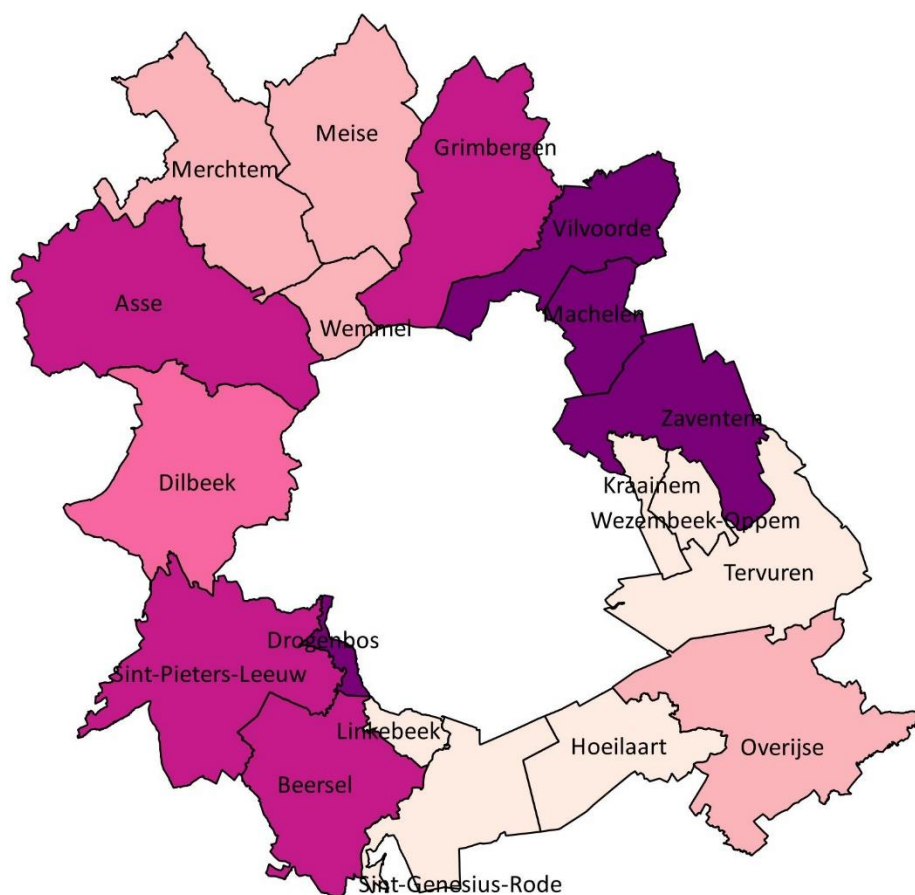
Woonfunctie

in %

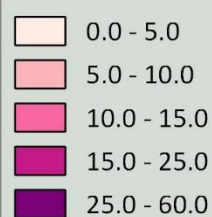
Economische functie (2014)

Bron: Algemene Directie Statistiek, bewerking: Studiedienst Vlaamse Regering (SVR)

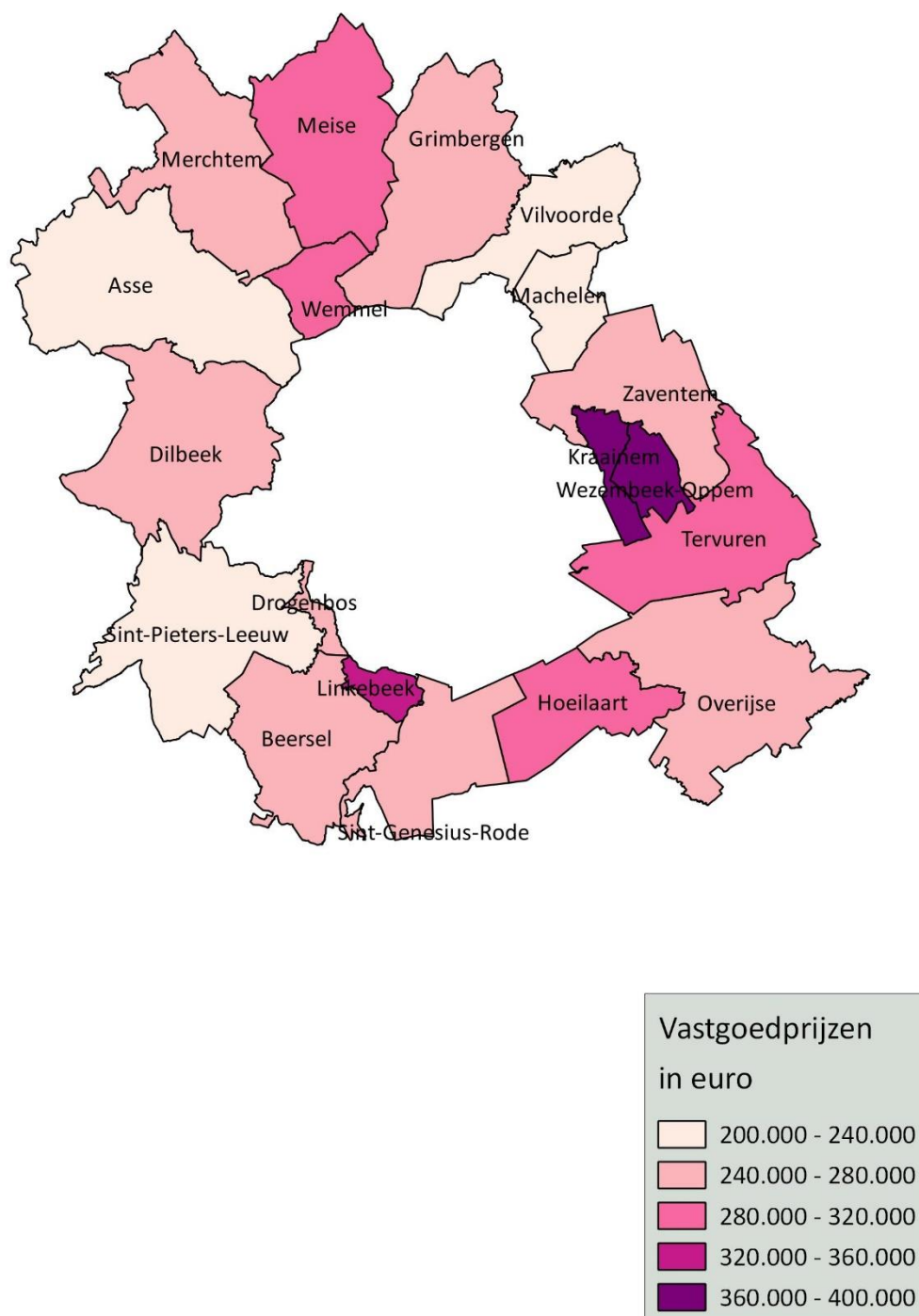
Economische functie

in %

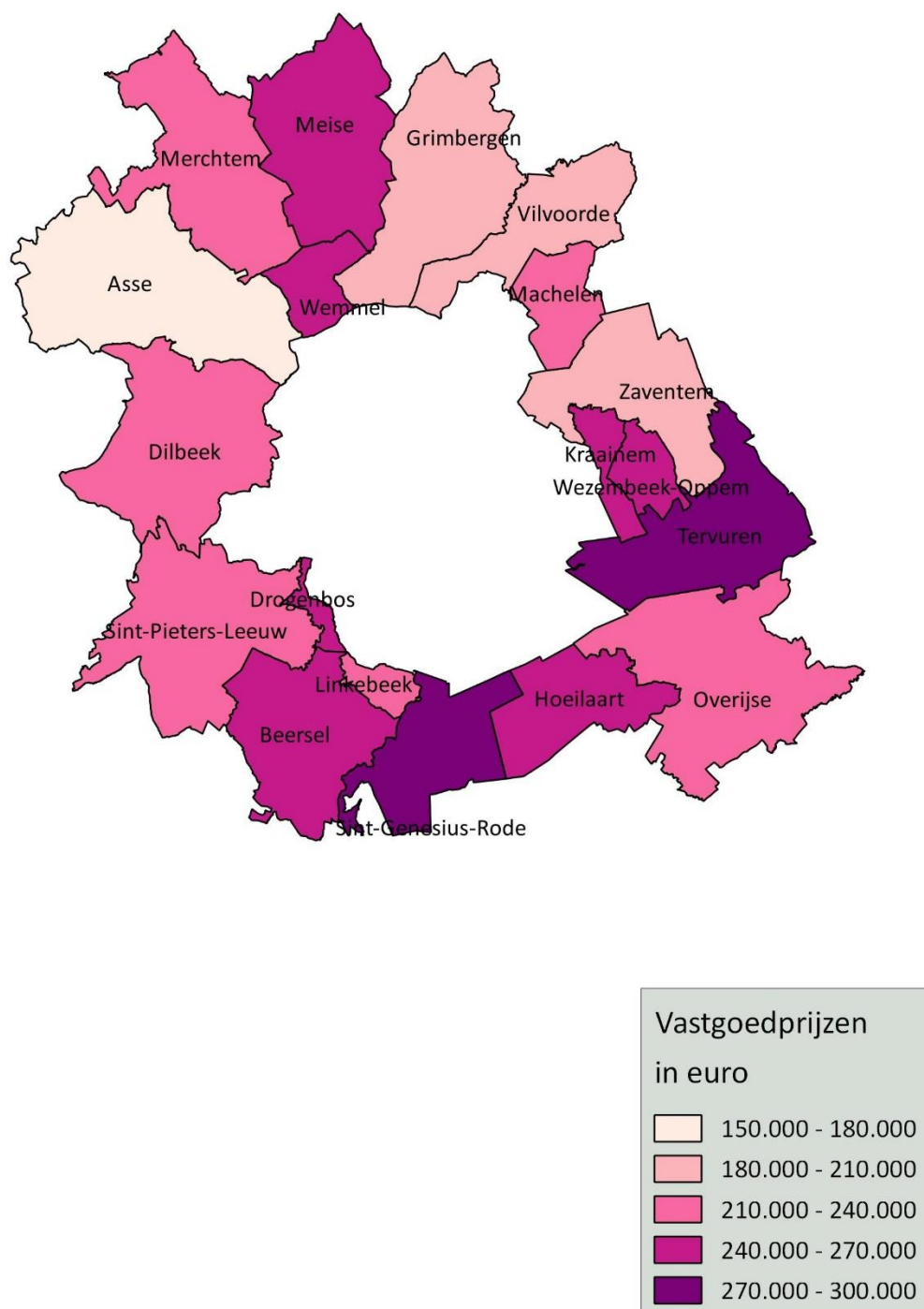
Vastgoedprijzen: woonhuizen (2014)

Bron: Algemene Directie Statistiek, bewerking: Studiedienst Vlaamse Regering (SVR)

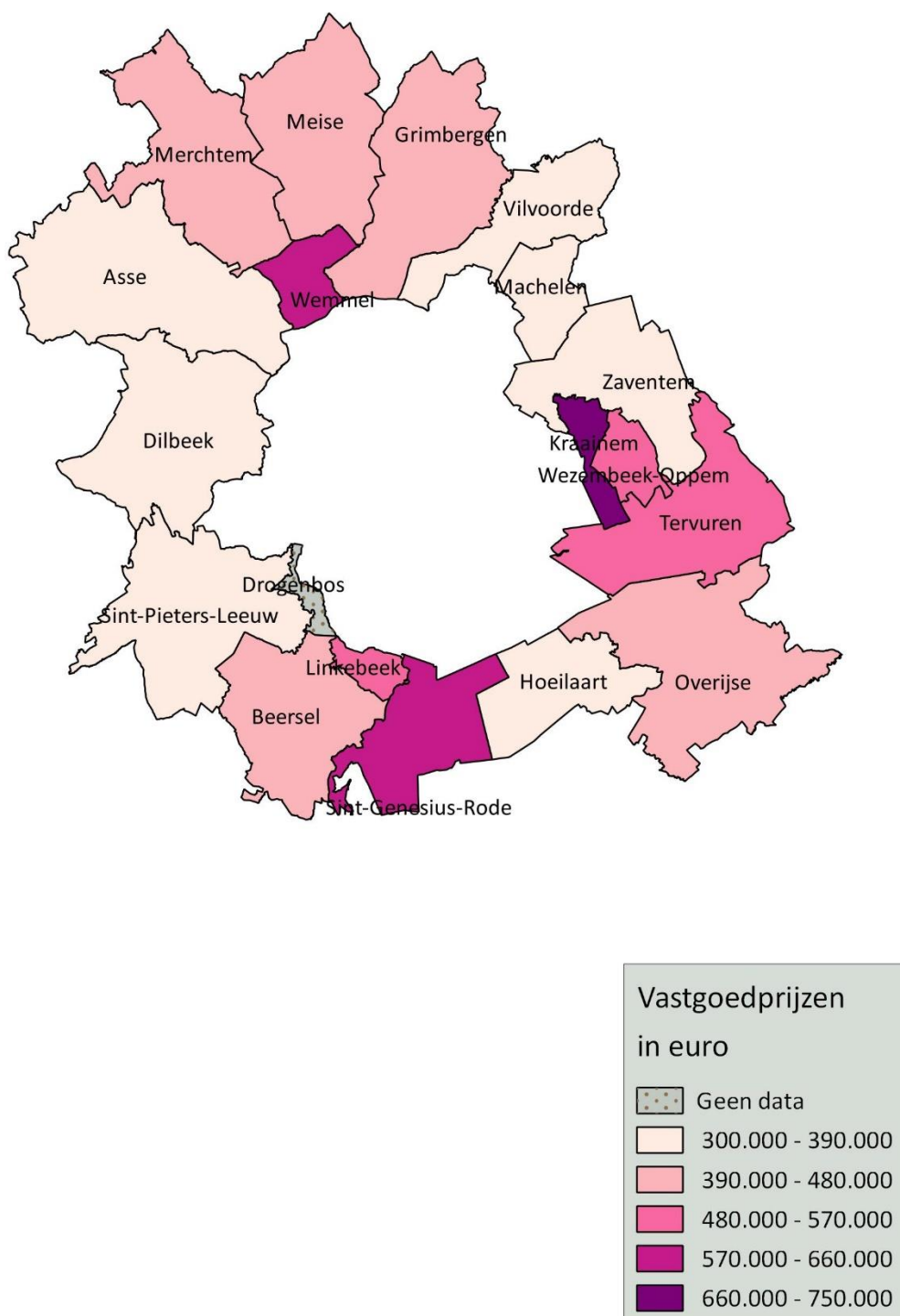
Vastgoedprijzen: appartementen, flats en studio's (2014)

Bron: Algemene Directie Statistiek, bewerking: Studiedienst Vlaamse Regering (SVR)

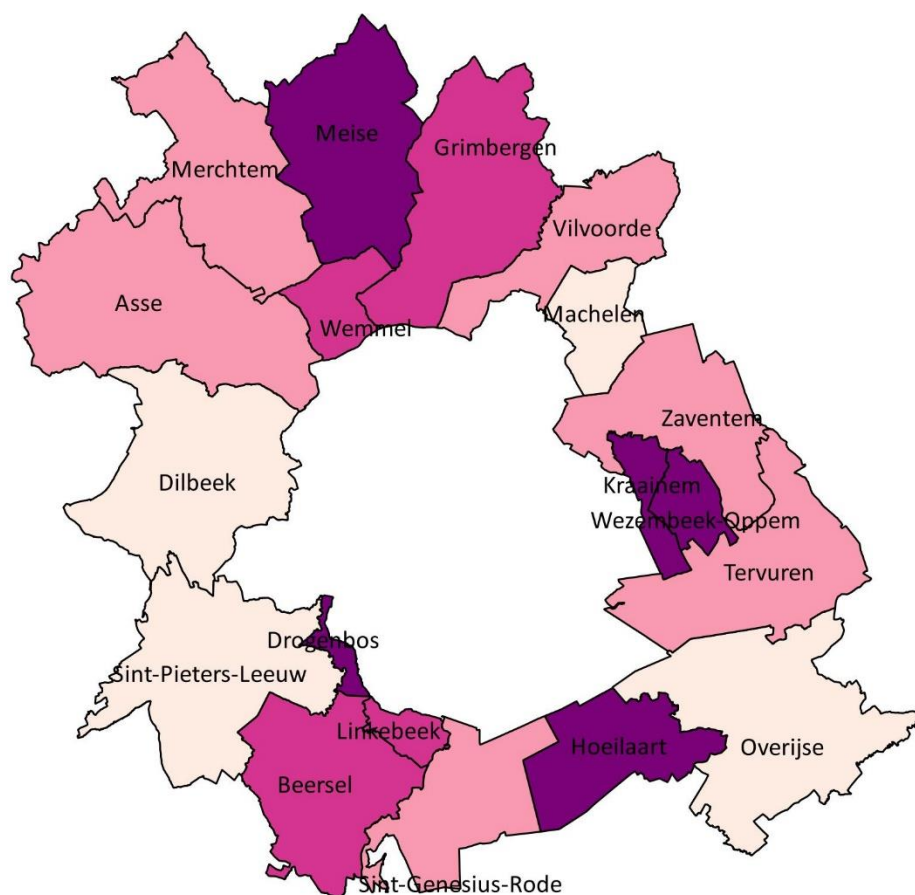
Vastgoedprijzen: villa's, bungalows en landhuizen (2014)

Bron: Algemene Directie Statistiek, bewerking: Studiedienst Vlaamse Regering (SVR)

Vastgoedprijzen - evolutie: woonhuizen (2014)

Bron: Algemene Directie Statistiek, bewerking: Studiedienst Vlaamse Regering (SVR)

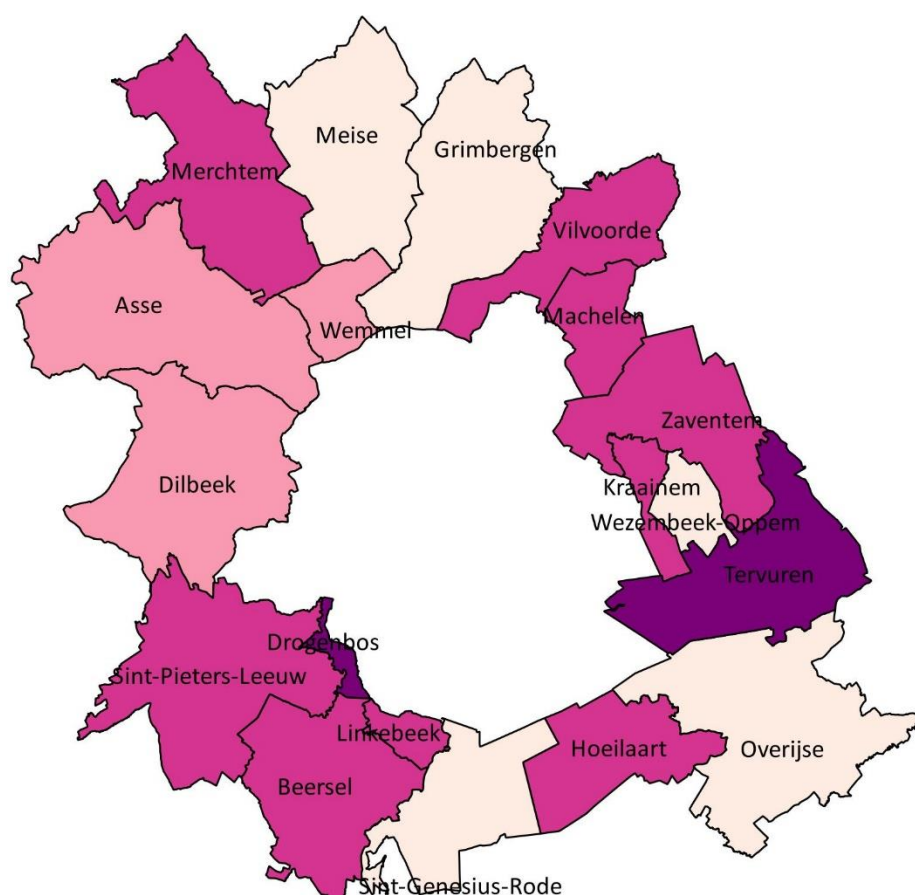
Evolutie vastgoedprijzen

in %

Vastgoedprijzen - evolutie: appartementen, flats en studio's (2014)

Bron: Algemene Directie Statistiek, bewerking: Studiedienst Vlaamse Regering (SVR)

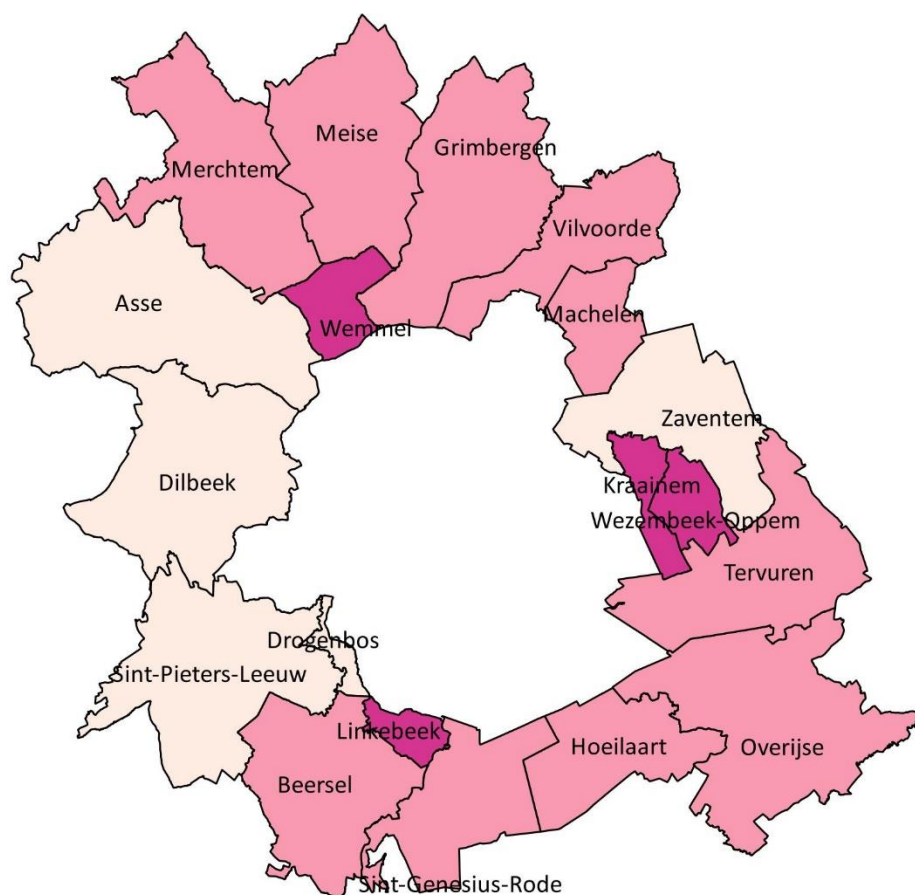
Evolutie vastgoedprijzen

in %

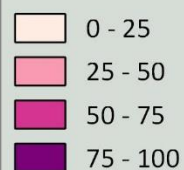
Vastgoedprijzen - evolutie: villa's, bungalows en landhuizen (2014)

Bron: Algemene Directie Statistiek, bewerking: Studiedienst Vlaamse Regering (SVR)

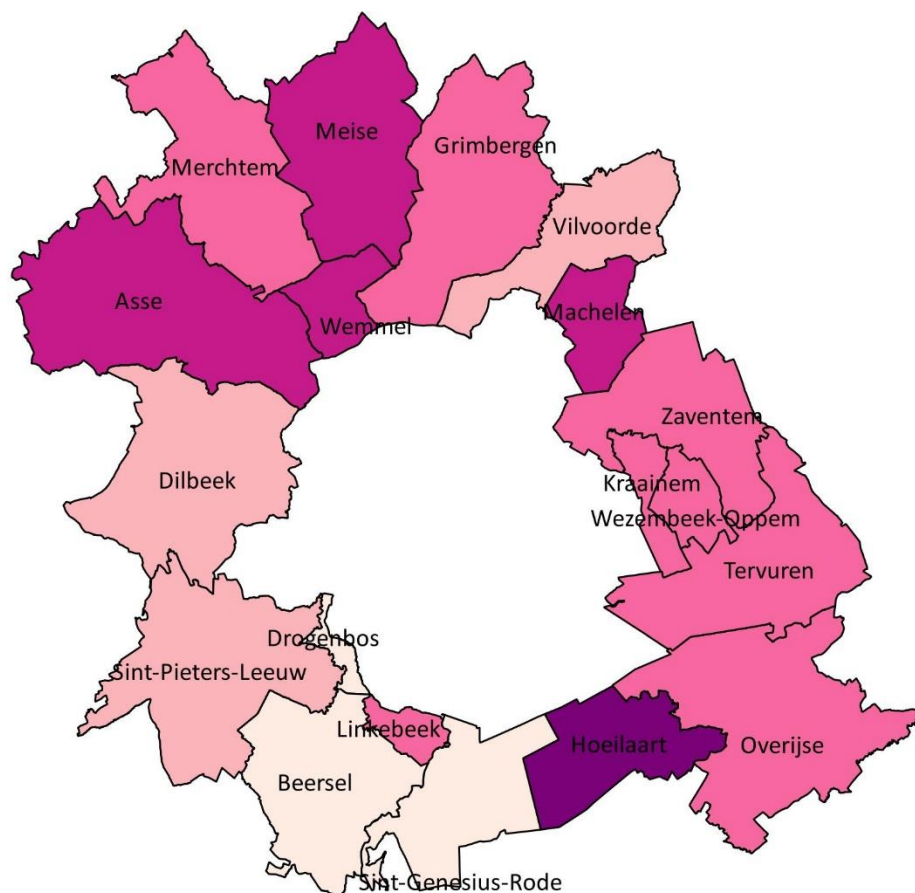
Evolutie vastgoedprijzen

in %

Financiële schuld (2013)

Bron: ABB, bewerking: Studiedienst Vlaamse Regering (SVR)

Financiële schuld per inwoner
in euro

